

Halkbilimi

Halk Sanatları Derneği Yayınıdır

Sayı
25

Halkbilimi

Halk Sanatları Derneği Yayınıdır

92/1 Yıl: 6 Sayı:25

Ocak-Şubat-Mart 1992

Ederi:10000TL.

YILDA DÖRT SAYI YAYIMLANIR

SAHİBİ :

Kani KANOL

YAZI İŞLERİ SORUMLUSU

Tuncer BAGIŞKAN

YAZI KURULU

Öcal ERTEN

Kani KANOL

Hasan EKMEKÇİ

YAYIN KURULU

Hasan BULUNÇ

Engin ANIL

Mehmet BİRİNCİ

Rifat ŞİK

DİZGİ-BASKI: GÖZLEM OFF-SET

ABONE:

Kıbrıs.....40000 TL

Türkiye.... 50000 TL

İngiltere... 10 Sterling

Amerika.....20 Dolar

Avustralya 25 Dolar

YAZIŞMA ADRESİ

HAS-DER

P.K 199 Lefkoşa-Kıbrıs

Mersin 10 - Türkiye

Tel: 020-76276 (19.00-21.00)

020-35870 (Mesai saatleri)

Fax: 020-35880

Ön Kapak: Has-Der Çocuk Kulübü resim çizme etkinliği.

Arka Kapak: Has-Der Halk Dansları Topuluğu bir gösteri sırasında.

İÇİNDEKİLER

Okurlara.....	1
Short Summary of the Contents.....	2
Engin Anıl	
Akil Yaşta Değil Baştaadır.....	3-15
Kani Kanol	
Has-Der 9. Halkbilimi Sempozyumu açılış Konuşması.....	16-17
Eşber Serakıncı	
Dr. M. Murat Erdim'i Kaybettik.....	18
Kani Kanol	
Maddi Kültür ve Halk Yapı Sanatı Çalışmalarına Bakışlar	19-22
Dr. M. Murat Erdim	
MİDA'nın Destanı	23-26
Mehmet Birinci	
Müzikleri İsimlendirme Üzerine.....	27-28
Özkan Yıkıcı	
Manlerimiz.....	29-30
Aslı Albayrak-Gaye Özarn	
Haberler.....	31-32
Zehra Kozal	

Okurlara

Değerli Okurlar,

Dergimizin 1992 yılı ilk sayısı ile karşınızdayız yine.

Her yıl olduğu gibi, bu yıl da dört sayı yayınlayarak Halkbilimi Dergisi'ni yaşatmaya devam edeceğiz. Bizler inanıyoruz ki çok zor şartlarda da olsa, bu derginin yaşaması gerek. Ülkemizde yayınlanan tek folklor dergisi olmanın sorumluluğunu taşıyoruz. Bundan önce de, pek çok kez yaptığımız gibi, tüm okurlara dergimize folklor konusunda yazabileceklerini hatırlatmak istiyoruz. Çünkü bizler Halkbilimi Dergisi'ni, ülkemiz folklorunun tartışıldığı bir platform olarak görüyoruz.

Bu sayımızda, pek çok folklorseverin merakla beklediği bir yazıya yer verdik. Kani Kanol arkadaşımızın, Sn. Erbil Çinkayalar'ın kendisine Ortam gazetesinde yaptığı eleştiriye verdiği yanıtı yayınlıyoruz.

Bu arada, ani ölümüyle hepimizi acılara boğan değerli dostumuz, sevgili hocamız Dr. Murat Erdim'i de rahmetle anmak istiyoruz. Rahmetli hocamızın katıldığı son bilimsel toplantı olan HAS-DER Halkbilimi Sempozyumu'na sunduğu bildiriye de bulacaksınız bu sayımızda.

Ayrıca, bir süre önce vefat eden değerli araştırmacı ve dost Haşmet Gürkan'ı saygıyla anmak istiyoruz.

1992 yılının tüm folklorseverlere barış ve mutluluk getirmesini diler, saygılar sunarız.

Halkbilimi

Short Summary of the Contents

Engin ANIL

Dear Readers,

We are happy to share the pleasure of publishing the first issue of our periodical Halkbilimi for 1992. As before four issues are going to be published this year.

We would like to ask the support of our readers by finding more subscribers and contributing us by their articles and researches, for, we believe that this periodical should live.

In this issue we have published the answer of Kani Kanol, to a criticism made by Erbil Cinkayalar in one of our local newspapers "Ortam".

We have got two articles from the 9th Folklore Symposium organised by our association, Has-Der.

One is the speech made by the Minister of National Education and Culture of TRNC Mr. Eşber Serakıncı and the other one is the paper presented by Dr. Murat Erdim "Approches To The Studies of Materialistic Culture and Folk Architecture. This was the last scientific meeting Mr. Erdim had attended during his lifetime. His early death had left us in deep sorrow.

An archeologist Turhan Kamil Reishan has contributed us by supplying the "Legend of Mida" which was found as a printed brochure among the books of his father. It has got some small differences from the one presented by Mr. Harid Fedai in 1985 in the 3rd Folklore Symposium and also from the one published in a book by the folklore researcher Mr. Oğuz Yorgancıoğlu.

An active member of our association Özkan Yıkıcı has written an article about the "misnaming" of some musical pieces. In his article he claims that writers have not made enough researches.

We have got two pages containing collections of Cypriot Rhyming Ballads collected by the members of our association.

The newspaper is prepared by Zehra Kozal as usual

A prominent researcher, a lover of the old city of Nicosia Dt. Haşmet M. Gürkan had died.

We would like rememorete the valuable friend to the members of our association on his death.

Eleştiri... Eleştiri... Eleştiri... Eleştiri... Eleştiri... Eleştiri

Akıl Yaşta Değil Baştadır

Kani KANOL

Geçtiğimiz yıl içerisinde yayınlanan Kıbrıs Türk Halkoyunları isimli kitaba ve yazarına yönelik yaptığımız eleştirilere, bu kitabın yazarı tarafından 14 Şubat 1992 tarihinde Ortam Gazetesi'nde yanıt verildi.

Söz konusu kitabın yazarı Sn. Erbil Çinkayalar, eleştiri yazımızı, eleştiriden çok şahsını hedef alan, gerçeklere dayanmayan, bilgiden yoksun bir şikayet havası taşımakla suçladı. Sn. Çinkayalar yaptığımız eleştiriye öyle kızdı ki, verdiği yanıtta, eleştirimizi hoşgörüle karşılayarak, yaptığı ciddi hataları düzeltmek yerine, saldırgan bir tutum sergilemeyi tercih etti. Böylece kü-

çük de olsa, hatalarına yenilerini ekledi.

Örneğin, yazısının başında "Kıbrıs Türk Halk Oyunları isimli kitabıma HAS-DER sekreteri Sn. Kani Kanol tarafından 15.7.1991 tarih ve 2225 sayılı Ortam Gazetesinde yapılan eleştiri..." den bahsediyor. Ancak yazının yine giriş bölümünde, üçüncü paragrafta, "Sn. Kani Halkbilimi dergisinde neleri merak ediyor? Neleri soruyor? Bir bakalım ve bilgi vererek aydınlatalım" diyerek devam ediyor. bu bir hatadır. Yıllarca araştırmalar yapmış, kitap yayınlamış bir kişinin böylesi hatalara düşmemesi gerekiyor. Kamuya hitap ederken daha dikkatli olmalıyız. Ortam Gazetesi'nde çıkan eleştiriye mi yanıt verili-

yor, yoksa Halkbilimi dergisindeki yazıya mı? Yoksa her ikisine mi yanıt veriliyor? Bunun belirlenmesi gerekirdi.

Bunun yanında çok büyük bir hata daha var Sn. Çinkayalar'ın yanıtında. Yukarıdaki alıntılardan da görüleceği gibi, Ortam Gazetesi'nde Kani Kanol'un yaptığı eleştirilerden söz ediyor Sn. Çinkayalar, ve yazısında hep Sn. Kani'yi muhatap alıyor. Oysa, gerek Ortam Gazetesi'nde ve gerekse Halkbilimi dergisinde söz konusu kitaba yapılan eleştiri iki kişi tarafından kaleme alınmıştı: Kani Kanol ve Ali Hoca. Bir araştırmacı nasıl oluyor da bu kadar dikkatsiz olabilir? Kamuoyuna bilerek veya bilmeyerek, böylesi hatalı bilgiler vererek yanıltılmak, üzerinde önemle durup, düşünülmesi gereken bir konudur bana göre.

Yukarıda da belirttiğim gibi, bizim yaptığımız eleştirileri hoşgörüyle karşılayarak, parmak bastığımız hatalar üzerinde durup düşünmek yerine, demagojiye başvurarak kamuoyunu yanıltıcı bilgilerle bana, eleştireceğim kitapları daha dikkatli okumamı salık vermek hiçbir şeyi çözmez...

Önce bizim, (Ali Hoca ve Kani Kanol) kitaba yaptığımız eleştiride özellikle hangi noktalar üzerinde durulduğunu özetleyelim:

1- Söz konusu kitap, Kıbrıs Türk Halk Oyunları ismini taşıyor. Ancak kitabı okuyan folkloristlere bu alanda uğraş veren pek çok kişi, kurum ve dernek hakkında detaylı bilgi verilmiyor. Bunun yerine Sn. Çinkayalar'ın sorumluluğundaki Devlet Halk Dansları Topluluğu aşırı bir şekilde ön plana çıkartılıyor. Kitap adeta bu ekibin bir broşürü gibi kaleme alınmış...

2- Kitapta, halk oyunlarımızın kökeni konusu-

na 10 satırla ve çok yüzeysel, yetersiz bilgilerle değinilmiş...

3- Bizim (K.Kanol ve A. Hoca) 1986 yılında uzun ve yorucu çalışmalar sonrasında ortaya koyduğumuz Kıbrıs Türk Halk Oyunları türlerini, Sn. Çinkayalar kendi çalışmalarının ürünümüştü gibi sunuyor.

4- Sn. Çinkayalar, yine bizim 1986 yılında saptığımız Azizye Sirtos'unun, Sultan Abdülaziz'in bestesi olduğu konusunu, kendi araştırmalarının bir ürünümüştü gibi sunuyor...

5-Sn. Çinkayalar, Ali Hoca'nın Halkbilimi dergisi için Kani Kanol'la yaptığı çalışmalar sonucunda notaya aldığı ve yayınladığı bazı oyun müziklerinin notalarını kitabına aldı. Bunu yaparken de ne Halkbilimi dergisini kaynak gösterdi, ne de Ali Hoca'nın iznini aldı...

6- Şehir Sirtosu ve Karagözlü Sirtosu notaları söz konusu kitapta hatalı yayınlanmıştır.

7- Mandra oyunu konusunda da söz konusu kitapta yeterli açıklama yok; Oyun daha önce, yanlış bilgiler nedeniyle farklı bir mizansenle oynadığı halden bunlardan hiç söz edilmemiştir...

8- Sn. Çinkayalar, ülkemizde çalınan kemane-ye "Kıbrız Kemane" ismini yakıştırarak, büyük bir hata yaptı...

9- Kitapta, halk oyunlarımızda kullanılan çalgılar arasında gösterilen Tambura konusunda da bizce hatalı bir tanımlama yapılmıştır.

10- Kıbrıs Türk Halk Oyunları isimli kitapta ülkemizde Kılıç-Kalkan oyunu oynandığı iddia ediliyor. Oysa ülkemizde böyle bir oyun oynanmıyor, bilinmiyor...

11- Kitabın yazarı, başkalarının yaptığı çalışmaları uyduruklukla suçluyor. Aslında isim vermemele birlikte, uyduruk dediği çalışmalar bizim yaptığımız ve ortaya koyduğumuz çalışmalar olduğu için, isim vermemesi pek bir şey de-ğıştirmiyor. Başkalarını böyle acımasızca suçlayan birinin, kendi yayınladığı kitapta ortaya koy-

duğu bilgiler üzerine çok daha dikkatli durması ve gerçekçi olması gerekirdi..

Yukarıda bizim (A.Hoca-K.Kanol) söz konusu kitaba yaptığımız eleştirileri özetle vermeye çalıştık. Şimdi de Sn. Çinkayalar'ın bu eleştirilere verdiği yanıtları özetleyelim:

1- KKTC'deki tüm ekipler bizim ekiplerimizdir. Hepsisi de bizim oyunlarımızı oynuyor. Onları desteklemek ve yardımcı olmak bizim görevimizdir.

2- Kitabın adı Kıbrıs Türk Halk Oyunları'dır. Kıbrıs Türk Halk Oyunları'nın kökeni değildir. Bu konuya kaç satır ayracağına kitabın yazarı karar verir.

3- Oyun türlerini siz ortaya koyamazsınız Kani Bey. Halkın malını kendi şahsi malınızmış gibi düşünüyorsunuz. Siz nasıl folklorcusunuz? Bu oyun türleri Kani Bey doğmadan da vardı, şimdi de var. Bugün dileyen herkes küçük bir araştırma ile bunu öğrenebilir. Ben bunları Mehmet Ali Tatlıyay, A. Altıparmak vb çalgıcılardan öğrendim. Çinkayalar'ın sizin ortaya koyduğunuz oyun türlerine ihtiyacı yok. Kıbrıs Türk Halkı arasında bilinen oyun türleri bize yeter.

4- Sn. Kanol, folklorla kaç yıldır uğraşiyor bilmem ama ben onun yaşı kadar bu işlerle uğraştım. Bu oyunu da (Aziziye Sirtos) ondan önce bulduğuma emin olabilir. Band kaydına 1983-85 yılları arasında aldım. Kimden mi aldım? Mehmet Ali Tatlıyay'dan, Derviş Dayı'dan...

5- Kitabımda kendilerine hiç sormadan Halkbilim dergisinde yayınlanmış notaları yayınladım. Halkbilim dergisinde Sn. Ali Hoca'nın notaya aldığı bazı oyunları yayınlayıp yayınlamayacağı mı soracaktım size? Ben Ali Hoca'y-

la birlikte bazı çalışmalar yaptım ve el yazısı bazı notaları da bizzat A. Hoca'dan aldım. Bu nedenle de, kendisine saygı duyduğum için kitabımın sunuş bölümünde teşekkür ederek görevimi yerine getirdim.

6- Kani Kanol çok ileri gidiyor. Hatalı denen notalarda hiç bir hata yoktur. Kendisine incelemeye devam etmesini tavsiye ederim. Çünkü kendisi Şehirli Sirtosu ile Karagözlü Sirtosu'nu karıştırmaya devam ediyor. Ben bu müzikleri çok gözden geçirdim, çok iyi biliyorum.

7- Mandra isimli oyuna Bekri ismini Evdim'de yaptığımız araştırmada Zurnacı Mustafa Dayı vermişti. Ben Bekri Mustafa, Sarhoş Bekri isimlerini hiç kullanmadım. Ben bu oyunu herhangi bir türe dahil etmedim. Çünkü bazı oyunlar geçirdikleri etkileşimler nedeniyle belli bir türe dahil edilemez. İyice etüt etmek gerekir.

8- Kırbız Kemanesi veya Kıbrıs Kemanesi bir söyleyiş tarzıdır. İmla hatası aramak pek hoş olmaz sanırım.

9- Bu konuda Sn. Çinkayalar bir şey yazmadı. (Tanbura hakkında)

10- Sn. Kanol, sen kendini her şeyden haberin var mı sanıyorsun? Kılıç Kalkan oyununun varlığını, çok uzağa değil, Cihangir'e, Beyköy'e kadar uzanırsan bulabilirsin. Değneklerle kılıç-kalkan (Koroğlu) oyunu burada oynanıyor.

11- Sn. Kani, beni eleştiren yazımı yanıtlamakla gerçekleri ortaya koymuş oldum. Ben sizin yazınız kadar bu işlerle uğraştım ve ortaya koyduğularımın hepsi doğrudur. Size bundan böyle eleştiri yapacaksanız daha dikkatli olmanızı, eleştireceğiniz kitapları daha dikkatli okumanızı salık veririm.

Genel hatlarıyla ve özetle tartışma konularını böylece ortaya koyduktan sonra, bu konular üzerinde biraz daha detaylı durmaya çalışacağım.

Ancak, bu kez Ali Hoca Türkiye'de olduğu için bu yazıyı kendi adıma kaleme alacağım. Gerçi Sn. Çinkayalar için bu bir şey ifade etmiyor!

Ali Hoca'yla birlikte yazsaydım da, o yine kaleme sarılarak Kani Kanol'a yanıt verirdi. Neden mi böyle yapıyor? Bunu kendisine sormalı...

Şimdi eleştirdiğimiz konular üzerinde duralım biraz:

Biz kitaba yaptığımız eleştiride "bunun yanında aynı bölümün ilerleyen sayfalarında ise, başlangıcından günümüze halk oyunları konusunda, kendisinin yönettiği Devlet Halk Dansları Topluğunun çalışmaları anlatılmış. Kitap, sanki bu ekibin broşürü olarak hazırlanmış gibi...

Bu bölümün geriye kalan sayfalarında ise pek çok ödül almış diğer ekiplerimizin başarılarından hiç söz etmeyerek kendi ekiplerinin katıldığı festivalleri sıralıyor ve böylece başlangıcından günümüze ülkemizdeki halk oyunları çalışmalarını araştırıp yazmış oluyor. Kıbrıs Türk Halk Oyunları çalışmaları yazara göre sadece kendi ekibinin çalışmalarıyla sınırlı herhalde" diye yazmıştık.

Sn. Çinkayalar'ın yanıtında ise sadece demagoji var. KKTC'deki tüm ekipler bizim ekiplerimizdir, hepsi bizim oyunlarımızı oynuyor, onları destekliyoruz v.s...v.s... Diğer ekipleri bilemiyoruz. ancak HAS-DER'e Sn. Çinkayalar, 1980'den bugüne kadar ne gibi bir yardımda bulundu acaba? Yardımı, desteği bırakın, derneğimize 1980'den beridir takındığı tavır ve aleyhimize sürdürdüğü pek çok çalışmayı bilen, hatırlayan kişiler hala sağdırlar. Bu nedenle demagojiye gerek yok.

Kitabı için yazdıklarımıza gelince, sözünü ettiğimiz bölüm için "Başlangıcından günümüze Devlet Halk Dansları Topluğunun Çalışmaları" de-seydi daha uygun olurdu. Kendisi bu bölüme "Başlangıcından Günümüze Halk Dansları Çalışmaları" dedi. Ancak, bakınız, 1986 yılından itibaren 7. sayfadan 13. sayfaya kadar, hangi çalışmalarından bahsetti:

1- Sayfa 7. 1986 yılının en önemli! olayı, Dijon'da MEB Halk Oyunları Ekibi'nin kazandığı ödül.

2- Sayfa 8. 1987 yılında MEB ekibi Devlet Halk Dansları Topluğunun (DHDT) oldu.

3- Sayfa 9. 1987 yılında DHDT Mısır'a gitti.

4- Sayfa 9. 1987 yılında DHDT İspanya'ya gitti.

5- Sayfa 10. 1989 yılında DHDT Hollanda'ya gitti.

6- Sayfa 11. 1989 yılında DHDT Dijon'a gitti.

Ana başlıklarla verdiğimiz 7. sayfadan 13. sayfaya kadar devam eden bu bölümdeki fotoğraflar ise şunlar:

1- Sayfa 8. Liselerarası Halk Dansları Yarışması'ndan bir görüntü.

2- Sayfa 9. DHDT Mısır'da bir gösteri sırasında.

3- Sayfa 9. DHDT İspanya'da bir gösteri sırasında.

4- Sayfa 10. DHDT Hollanda'da bir gösteri sırasında.

5- Sayfa 11. DHDT Fransa'da Eyfel Kulesi önünde.

6- Sayfa 11. DHDT Dijon üçüncülüğü madalyası

7- Sayfa 13. Folklor konulu pullar.

Evet ülkemizdeki halkoyunları çalışmalarını anlatan bölümün manzarası bu! Bu bölümde, birkaç yerde de Milli Eğitim Bakanlığının dü-

zenlediği yarışmalardan bahsediliyor. Ancak bu yarışmalar çok önemsiz herhalde ki, dereceye giren ekiplerden söz etmek gereği bile duyulmamış. Başka herhangi bir ekibin, örnek niyetin de de olsa, tek bir fotoğrafı konmamış. (Dernek ve Belediye ekiplerinden söz ediyorum)

Derneklere ve Belediyelere bağlı halk oyunları ekiplerinin yurt içinde ve yurt dışında uluslararası yarışma ve festivallerde kazandığı ödüller, dereceler var. Hepsini bir kenara itilmiş. Buna karşın Sn. Çinkayalar yanıtında "KKTC'deki tüm ekipler bizim ekibimizdir" diyor, laf! Binlerce gencimiz KKTC'nin değişik yerleşim birimlerinde halk oyunları ile uğraşüyor. Ülkemizi pek çok kez uluslararası etkinliklerde temsil ediyor. bu gençler için ülkeleri ve ekipleri adına kazandıkları ödül ve dereceler aslında çok önemlidir. Sn. Çinkayalar için bu çalışmalar bir şey ifade etmiyor herhalde. Etseydi söz konusu bölümde sadece kendisinin yönettiği ekibin çalışmalarına değil, biraz da diğer ekiplerin etkinliklerine yer verirdi.

Bizim eleştirilerimiz kitapta eksik gördüğümüz konuya ilişkindi. Bu eleştiriyi yapmaya hakkımız var mıydı, yok muydu? Buna kamuoyu karar versin.

Bunun yanında, bu bölümde Mümtaz Cönger'in 1960 yılında yayınladığı "Türk Milli Oyunlarından Örnekler" isimli kitapdan bilgiler aldığı halde, bu kitabı da kaynak göstermedi diye eleştirmişti kendisini. Bu eleştiriyi verdiği yanıtta ise, kendisinin bu bilgileri Fadil S. Efe'den aldığını belirtti Sn. Çinkayalar. Belki de haklıdır. Ancak bizim esas üzerinde durmak istediğimiz nokta, yukarıda sözünü ettiğim Mümtaz Cönger'e ait kitap, ülkemizde halkoyunları konusunda yazılmış ve bizim saptayabildiğimiz ilk kitaptır. Bu kitapta Sn. Efe'den alındığı söylenen bilgilerin tümü veriliyor. Halen, Milli Eğitim ve Kültür Bakanlığı, Kültür Dairesi'nde, Folklor Araştırma

Geliştirme Şube Amiri olarak görev yapan bir kişi, nasıl oluyor da halk oyunları konusunda yazdığı bir kitapta, bu konuda ülkemizde yayınlanan ilk kitabı gözardı eder? Kitabına koyduğu bilgileri tek bir kaynağa dayandırır? Bilimsel bir çalışma yaptığını iddia eden ve "benim yaşım kadar bu işlerle uğraşan" Sn. Çinkayalar, bilmeliydi ki: Sağlıklı veriler elde etmek için bir araştırmacı, herhangi bir konuda araştırma yaparken, hem yazılı hem de sözlü kaynakları bulmak ve kullanmak durumundadır.

Eleştirdiğimiz ikinci nokta, Sn. Çinkayalar'ın kitabında halkoyunlarımızın kökeni konusunda yazdığı kısa bölümdü. Bize göre bu konuda da yeterli araştırma yapılmamıştır. Tümüyle yüzeysel ve eksik bilgilerle geçirilen bu bölüm, aslında en çok tartışılması gereken bölümlerden bir tanesiydi. Sn. Çinkayalar bu eleştirimize verdiği yanıtta da, "bu konuya kaç satır ayıracığıma ben karar veririm. Kitabımın adı halk oyunlarının kökeni değildir" gibi ciddiyetten uzak bir yanıt veriyor. Kitabın adı bu olmayabilir. Ancak kitap içerisinde bu konuya bir bölüm ayrılmış. Bu bölümde "Yaptığımız araştırmalar sonucu halkımızın severek oynadığı oyunlarımızın Türkiye'den gelmiş olduğu ortaya çıkmıştır" diyor Sn. Çinkayalar. Hangi araştırmalardan bahsediyor acaba? Kitapta bir liste veriliyor sadece. Bu listenin başında ise:

Kıbrıs'ta: Türkiye'de:

- 1- Birinci Karşılama Kıbrıs Oyun Havası (Adana)
- 2- Dolama Dolama (Rumeli, Çanak-kale)

isimli oyunlar var. Ne figür özellikleri, ne müzik yapısı karşılaştırılmamış. Bunu bir yana bırakalım. Kıbrıs'ta adı Birinci Karşılama olan bir oyun Türkiye'de Kıbrıs Oyun Havası olarak bilinip oynanıyorsa, bu oyunun Kıbrıs'tan Türkiye'ye geçmiş olması daha mantıklı olmaz mı?

Bunu da bir yana bırakalım, herkes biliyor ki, Kıbrıs'ta oynanan Karşılama (Dört Oyun) bir suitselliği taşır ve halk arasında kesinlikle ayrı ayrı oynanmaz.

Peki, Sn. Çinkayalar nasıl bir araştırma sonucunda, oyunlarımızın Türkiye'den gelmiş olduğuna karar verdi acaba? Verdiği listede, ülkemizin en çok tanınan ve en çok sevilen Karşılama oyunlarından sadece Birinci Karşılama'nın (o da Kıbrıs Oyun Havası ismiyle), Türkiye'de bulunduğunu öne sürüyor ve kesin bir sonuca varıyor: "Oyunlarımız Türkiye'den geldi".

Hemen burada belirtelim ki, bizler de, yaptığımız araştırmalarda bazı oyunlarımızın Türkiye'den gelmiş olduğunu gösteren bulgulara rastladık. Ancak bu konu, tümüyle uzmanlık gerektiren ve kesinlikle bilimler arası işbirliği gerektiren bir konu, Bu nedenle bizler hiçbir zaman, bu konuda kesin ve önyargılı sonuçlar ortaya koymadık. Sn. Çinkayalar bu konuda kesin sonuçlara vardığına göre, bunların gerekçelerini de açıklamak zorundadır. "Bu konuya kaç satır ayıracağıma ben karar veririm" demek, yapılan eleştiriyi yanıt değildir. Çünkü yukarıda verdiğim örnek gibi, daha onlarca örnek verebilirim ve Sn. Çinkayalar tümüne açıklık getirmek durumundadır.

Oyun türleri konusuna gelince: "Oyun türlerini siz ortaya koyamazsınız Kani Bey" diyor Sn. Çinkayalar. Bana kalırsa bu konuda biraz geç kaldı Sn. Çinkayalar, çünkü ben yalnız başıma değil, ama sevgili hocamız Şerif Baykurt'un da yardımıyla Ali Hoca'yla birlikte koyduk bile.

1986 yılında hem de Halkbilimi Dergisi'nin ilk sayısında koyduk. Ancak Sn. Çinkayalar'ın hakını yememek lazım. Yanıtında da belirttiği gibi bu oyunlar asırlardır oynanıyor, hepsi de halkın mahdud, hangi çalgıcıya gidip sorsanız size bu oyunların isimlerinden söz edecektir. Çok doğru. Ancak bu oyunların isimlerinden söz etmek,

isimlerini bilmek ve hatta oynamak başka şey, bu oyunları müzik ve figür özelliklerine göre, bilimsel bir araştırmayla gruplara ayırmak, tasnif etmek başka şey. Biz de eleştirimizde zaten Sn.Çinkayalar'ın yanıtında söylediği gibi, "Bu oyunları Kani Kanol buldu. Bunlar onundur v.s." demiyoruz. Şu veya bu şekilde araştırılarak ortaya çıkartılan halkımıza ait dansları, "müzik ve figür" yapılarına göre sınıflandıran ilk kez biz olduk diyoruz.

Sn. Çinkayalar bu türler konusunda bizim çalışmalarımızdan yararlanmadığını, bu konunun tüm çalgıcılar ve bu işle uğraşanlar tarafından bilinen bir şey olduğunu iddia ediyor. Bu konuda da, yanlış bir yanlış içerisinde olduğunu ve demagoji yaparak eleştirilerden kaçmasının mümkün olmadığını Sn. Çinkayalar'a göstermek istiyorum.

1983 yılında İsviçre'de düzenlenen folklor konulu bir toplantıya, Kıbrıs Türkleri'ni temsilen Sn. Aytaç Çağın katılmıştır. 13-14 Ağustos tarihlerinde gerçekleşen bu toplantıya Sn. Çağın'ın sunduğu bildiride halk oyunlarımız konusunda çeşitli bilgiler verildikten sonra, oyunlarımız şu şekilde bir sınıflandırmaya tabi tutulmuştur:

(Türkçe'ye çeviriler bana aittir)

Folk Dances in Cyprus Turkish Folklore (Kıbrıs Türk Folklorunda Halk Dansları)

- 1- Mixed Dances (Karışık Danslar)
- 2- Male Dances (Erkek Dansları)
- 3- Female Dances (Kadın Dansları)
- 4- Dances involving mimicry and representation (Taklit ve Tasvir içeren danslar)

Bu bir sınıflandırma, türlere ayırmadır. Bu ana başlıklar altında sayılan oyunlar arasında tek bir Sirtö oyununun olmaması dikkat çeken önemli bir noktadır. Çünkü bu türlere ayırma, "müzik ve figür" yapıları dikkate alınarak yapılmamıştır.

Ancak dikkat çeken çok önemli bir başka nok-

ta vardır ki, Sn. Çinkayalar'ın eleştirilerden kaçamayacağını gösterir. Nedir bu nokta? Bildirinin başında, bu bildirideki oyunları ve müzikleri araştıran bir liste veriliyor. Bu listede Erbil Çinkayalar, Mahmut İslamoğlu, Yılmaz Taner, Mehmet Levent, Mustafa Serdengeçti ve Mehmet Kansu'nun isimleri var. Bildiriyi yayınlayan ise Eğitim, Gençlik, Kültür ve Spor Bakanlığı.

Bugün Halkbilimi'nde, halk oyunları araştırmalarıyla uğraşan herkes biliyor ki, çeşitli dönemlerde, değişik araştırmacılar, halk oyunlarını yukarıdaki bildiride olduğu gibi Kadın Oyunları, Erkek Oyunları v.b kıstaslarla türlere ayırdığı gibi, oyuncuların diziliş şekillerine göre (Sıra oyunları, halka oyunları v.b) Oyunların sözlere göre (Sözlü oyunlar, sözsüz oyunları v.b), Oyunların ayak hareketlerine göre (Üç ayak, iki ayak v.b) de türlere ayırmışlardır.

Biz yukarıdaki bildiride yapılan sınıflandırma-ya saygı duyarız. Bu da bir çalışmadır. Ancak bilimsel veriler ışığında gerçeklemediği için kalıcı bir çalışma olmayacaktır. Bizim ortaya koyduğumuz türler, daha sağlıklı verilere dayandığı için, kalıcı olacaktır diye düşünüyoruz. Yukarıdaki bildiri 1983 yılında hazırlanmış, bizim çalışmamız 1986 yılında yayınlandı. Sn. Çinkayalar kitabını Aralık 1990'da yayınladı. Bizim 1986 yılında Halkbilimi dergisinin birinci sayısında ortaya koyduğumuz türler: A- Karşılama B(Sirtolar) Mendil Oyunları C- Zeybekler D- Kadın Oyunları (Çiftetelli-Arabiyeler) E- Dramatize Edilmiş Oyunlar (Araştırmanın içinde Dramatize edilmiş oyunlar diye ortaya koymuşuz) F- Kasap Oyunları. Sn. Çinkayalar'ın Aralık 1990'da kitabında ortaya koyduğu türler:

1- Karşılama 2- Sirtolar 3- Zeybekler 4- Çiftetelli ve Arabiyeler 5- Taklidi ve Temsili oyunlar.

Ben 1981 yılından itibaren gerek Kıbrıs'ta ve gerekse Türkiye'de yayımlanan dergi ve gazetelere genelde halkbilimi ve özelden halk dansları

konusunda sayısız makale ve araştırma yazmıştım. Sn. Çinkayalar'ın 1960 yılına kadar yazdığı dökülmüş araştırma ve düşüncelerini içeren bir tek yazıya rastlamadım. Ancak kendisi benim yaşım kadar (Otuz yıldır) bu işle uğraştığını, bu oyunları bizden önce bulduğunu v.s söylüyor. Varsayalım ki öyle oldu ve varsayalım ki, bu türleri de bizden önce yoğun bir çalışmayla saptamıştı! (Ben, Şerif Baykurt hocamız ve özellikle konservatuvarda kompozitör bölümünde okuyan Ali Hoca gibi bir arkadaşımız olmadan, böyle bir araştırmayı sonuçlandıramazdım.) Kendisi daha önce bu konuda herhangi bir çalışmasını yayınlamadığına göre, aynı konuda daha önce yayın yapmış Halkbilimi Dergisi'ni kaynak göstermesi, dürüst bir davranış olmaz mıydı? Varsın bu konudaki kararı folklorseverler ve kamuoyu'versin.

Yayınladığı kitapta Sn. Çinkayalar, Amerika'yı yeniden keşfedencesine ülkemizde oynanan Aziziye Sirtoları'nın Sultan Abdülaziz'in bestesi olduğunu da belirtiyor. Ancak bu konuda, çok önceden Halkbilimi dergisinde yayınlanmış bir araştırmayı görmemezlikten geldiği için, kendisini eleştirmiştik. Bize verdiği yanıtta, kendisinin benim yaşım kadar folklorla uğraştığını, bu oyunu benden önce bulduğunu. v.s bahsediyor.

Aslında bizim yaptığımız eleştiri çok açıktır. Biz Aziziye Sirtoları'nı ilk önce kim buldu, bu oyunu ilk önce kim derledi diye sormamıştık. Bizim üzerinde durduğumuz nokta, ülkemizde çalınan bu müziğin aslında Sultan Abdülaziz'in bir bestesi olduğunu ilk kez 1986 yılında Halkbilimi dergisinde detaylı bir şekilde ortaya koymuş olduğumuz halde, kendisini 1990 yılında yayınladığı kitapta, bu konuya da tıpkı diğer konularda olduğu gibi kaynak göstermeden kullanmış olmasındadır.

Kendisinin de söylediği gibi, aslında bu oyunlar yüzyıllardır ülkemizde oynanıyordu. Kendileri 1973'lerden itibaren bu konuda araştırmalar

yapmışlardı. Ancak 1980'li yıllarda bizler HAS-DER'de araştırmalara başladığımızda, Kıbrıs Türk Oyunları olarak oynanan oyunlar 8 taneydi. Sirtolar zaten, bizim oyunlarımız olarak kabul görmüyordu. Nitekim 1983 yılında İsviçre'de sunulan bildiride de tek bir tane Sirtu oyununu yoktu.

Şimdi varsayalım ki, Sn. Çinkayalar 1983-1985 yılları arasında o güne kadarki düşüncelerini değiştirerek, yaptığı araştırmalarda Aziziye Sirtu diye bir oyun derledi. Kaynak gösterdiği Cemil Demirsipahi'nin kitabında hiç mübalağa etmiyorum, binin üzerinde nota verilmektedir. Bu notalardan bir tanesi de "Hicaz Sirtu 1." adıyla bu kitapta yer almaktadır. Bizde Aziziye Sirtu olarak bilinen sirtodur bu sirtu. Demek ki Sn. Çinkayalar, bu kitaptaki tüm notaları tarayarak bunu buldu. Ancak 1990 yılına kadar bu bulgusuyla ilgili hiçbir açıklaması olmadığına göre, 1986 yılında yine Halkbilimi Dergisi'nin birinci sayısında, bu konuyla ilgili olarak bizler şöyle bir açıklamada bulunduğumuza göre:

"Osmanlı padişahlarından Sultan Abdülaziz'in yazdığı ve Aziziye Sirtu olarak bilinen bu sirtu, HAS-DER'in davetlisi olarak adımıza gelen müzikolog Bülent Alaner'in koleksiyonunda orijinal el yazısı bir kitapta yaptığımız ortak araştırma sonucu ortaya çıkmıştır. Cemil Demirsipahi'nin kitabında da rastladığımız bu sirtu..." Halkbilimi Dergisi'nin bu konuda kaynak gösterilmesi daha dürüstçe olmaz mıydı?

Sn. Çinkayalar'ın birikim ve becerilerinden kuşum yok. Ancak Kıbrıs müziklerini çok iyi bilen bir kompozitör ile Türkiye müziklerini çok iyi bilen bir müzikolog (Ali Hoca, Bülent Alaner) HAS-DER arşiviyle ilgili araştırmalar yaparken, büyük bir şans eseri, önce el yazması kitaptan, daha sonra ise Cemil Demirsipahi'nin kitabından söz konusu sirtuyla ilgili notaları bulabildiler. İşte bunu bildiğim için, Sn. Çinkayalar

istediği kadar bu araştırmacının ve saptamacının kendisi tarafından ve daha önceden yapıldığını kanıtlamaya çalışsın, kimseyi (bu konulara vakıf) buna inandıramaz. Kaynak göstermemekle bu araştırma ve bulguları kendisine mal etmeye çalıştı ki, işte bizim eleştirdiğimiz de onun bu yaklaşım ve davranışlarıdır.

İşte buna bir başka örnek: Halkbilimi Dergisi'nde yayınlanan bazı notalar, aynen Sn. Çinkayalar'ın kitabına da alınmış. Bu notaları yazan ve Halkbilimi Dergisi'nde yayınlayan kişi ise Ali Hoca'dır. Hoca bu notaları birlikte yaptığımız çalışmalar sonucunda, Halkbilimi'nde yayınladığımız araştırma yazılarının bir parçası olarak notaya almıştır. Ancak daha da önemlisi, Sn. Çinkayalar'ın kitabına yaptığımız eleştiride (Ali Hoca ve Kani Kanol yapmıştı...) kendisini izin almadan ve hatta kaynak göstermeden bu notaları kitabına almasını eleştirmiştik. Bu eleştiriyi verdiği yanıtta Sn. Çinkayalar "Halkbilimi'nde yayınlanmış Ali Hoca'ya ait notaları kitabımda yayınlamak için Sn. Kani'den izin mi alacaktım? Ben de Ali Hoca ile birlikte çalışmalar yaptım. Aldığım notalar için de zaten kitabımın başında A. Hoca'ya teşekkür ettim ve görevimi yerine getirdim" diyor.

Düşünebiliyor musunuz? Ali Hoca, benimle birlikte kaleme aldığı yazıda Sn. Çinkayalar'ı kendisinden izin almadığı ve Halkbilimi Dergisi'ni kaynak göstermediği için eleştiriyor, Sn. Çinkayalar ise "Kani Kanol'dan izin mi alacaktım" diye yanıt veriyor. Demagoji yapıyor aslında. Bir araştırmacı ve kitap yazarı olarak kişisel duygu, düşünce ve çekememezlikleri bir yana bırakarak, en azından kaynak bölümüne, Halkbilimi Dergisi'ni de koymalıydı. Çünkü kitabına aldığı Ali Hoca'nın notaları başka herhangi bir yerde yayınlanmamıştır. Eğer Sn. Çinkayalar bu

yaptığını başka bir ülkede yapmış olsaydı, başı çok büyük bir derde girer ve kitapları da çoktan mahkeme kararıyla toplatılmış olurdu.

Notalarla ilgili bir başka eleştirimiz de, Karagözlü ve Şehir Sirtosu notalarıyla ilgiliydi. Biz Halkbilimi Dergisi'nin birinci sayısında 11. sayfada notalar vermiştik. Bu notalarda bazı yanlışlıklar yapmıştık. Derginin ikinci sayısının arka kapasının iç kısmında bir düzeltme yayınlamak hatamızı telafi etmeye çalıştık.

Bu konuyla ilgili olarak, Sn. Çinkayalar'ın kitabında yayınladığı iki sirtosu notası bize göre yanlışlar içeriyor.

Şekil 1'de Sn. Çinkayalar'ın kitabında verilen Karagözlü Sirtosu'nu, Şekil 2'de ise yine aynı kitapta verilen Şehirli Sirtosu'nu göreceksiniz. Şekil 3'te Halkbilimi Dergisi birinci sayıda bizim verdiğimiz iki nota var. Yukarıda isimsiz bir parça, aşağıda Karagözlü Sirtosu başlığıyla ikinci bir parça.

Ali Hoca arkadaşımızın, Derviş Gökaydın'dan aldığımız bilgiler ışığında ve daha sonra 2 kaynaktan daha derlenen bilgilerle notaya aldığı bu iki parçanın notaları Halkbilimi ikinci sayısında şekil 4'te görüldüğü gibi düzeltilmiş.

Şimdi bu notalara daha dikkatli bakarsak, şekil 3'te görülen Karagözlü Sirtosu başlığı altında verilen parçanın 7. satırı aslında Karagözlü Sirtosu'nun esas başlangıç kısmıdır. Nitekim derginin ikinci sayısında şekil 4'te görüldüğü gibi düzeltilmiş. Oysa şekil 1'de de görüleceği gibi Sn. Çinkayalar Karagözlü Sirtosu'nu bizim şekil 3'te Karagözlü Sirtosu başlığı altında yer alan birinci satırdan itibaren olduğu gibi, aynen vermiş. Halk müziğiyle uğraşan herkes bilir ki, çalgıcılar genellikle aynı parçayı her defasında biraz daha farklı çalarlar. Bu durumda ortada bir terslik var. Biz iddialarımızı 3 kaynaktan aldığımız bilgiler ışığında ortaya koyduk.

Mandra isimli oyuna gelince, bu oyunun geçir-

diği evreleri halk oyunlarıyla yenile ilgilenmeye başlayanlar bilemeyebilir. Ancak eskiden beri halk oyunlarıyla uğraşan ve bugün de bu oyunlarla ilişkisini sürdüren pek çok kişi vardır. Sn. Çinkayalar'ın kendisi de dahil olmak üzere bu oyunu, bir sarhoşun sendeleyerek yürümesini taklit ederek oynayan kişiler, oyuna kattıkları bu figürleri oyuna verilen "Bekri", "Bekri Mustafa" gibi isimler nedeniyle uydurmuşlardı. İsminden yola çıkarak bir oyuna bazı yorumlar getirmek anlaşılabilir bir şeydir. Sn. Çinkayalar'ın bu oyunu, sözünü ettiğimiz figürlerle oynadığını bilen ve hatırlayan pek çok folklorcu vardır. Aslında bunda fazla eleştirecek bir şey yoktur. Bizim eleştirdiğimiz iki nokta vardır. Birincisi bu oyunu Sn. Çinkayalar'ın da içinde bulunduğu bir grup derlemiştir. Bir kaynaktan yola çıkılarak sahneye konulan bu oyun yukarıda sözünü ettiğimiz biçimde yorumlanmıştır. Oysa daha fazla kaynaktan bilgiler toplanabilirdi. İkincisi ise bu oyun konusunda Sn. Çinkayalar bana yazdığı yanıtta, hayali isimler geliştirdiğini iddia ediyor. Benim hayali isimler geliştirdiğim falan yok. Bu isimlerin Sn. Çinkayalar'ın kitabında olmaması bir şey değiştirmez. Yıllarca bu isimler kullanıldı. En azından Bekri ismi kullanılıyordu. Sn. Çinkayalar bu ismi neden yıllardan sonra bir kenara atıp Mandra ismini kullandı kitabında acaba?

Biz işte bunu eleştirdik. Yıllarca bir oyunu "Bekri" ismiyle oynayacaksınız, oynayacaksınız, sonra birden bu ismi bir kenara bırakıp başka bir ismi kullanmaya başlayacaksınız. Bununla da kalmayıp, halk oyunlarıyla ilgili yazdığımız kitapta, bu durumu açıklama gereğini dahi duymayacaksınız. Bu nasıl bir araştırmacılık?

Bu oyunun türünü sorarlara ise "Bazı oyunlar vardır ki geçirdikleri bazı etkileşimler dolayısıyla belli bir türe koyamazsınız. İyice etüd etmek gerekir" diyeceksiniz. Sn. Çinkayalar kitabında niye belirtmedi acaba bu durumu? Kitabında

verdiği türlere dahil edemediği oyunları niye yazmadı? Bu oyunların geçirdiği bazı etkileşimlerden niye söz etmedi? Bu konuda bilgi edinmek isteyen folklorseverler Halkbilimi Dergisi, Aralık 1986, üçüncü sayısında aradıkları yanıtları bulabilirler.

Sn. Çinkayalar'ın bizim eleştirmize verdiği yanıtlardan bir tanesi de "Kıbrıs Kemanesi" konusunda. Şöyle diyor Sn. Çinkayalar: "Kırbız Kemanesi veya Kıbrıs Kemanesi bir söyleyiş tarzıdır. İmla hatası aramak pek hoş olmaz sanırım". Sn. Çinkayalar ya okuduğunu anlamıyor, ya da anlamazlıktan geliyor. Biz eleştirimizde kendisini "Kırbız Kemanesi nedir? Eskiden beri çalındığını iddia ettiğiniz bu kemanenin ne özelliği vardır? Bunlar hiç açıklanmamış" diye eleştirmiş ve bazı sorular sormuştuk. Bize "Bunun bir söyleyiş tarzı olduğunu, imla hatası aramanın pek hoş olmadığını söylüyor. Oysa bizim eleştirimiz çok açıktı. Türk Folkloru Araştırmaları Dergisi-1958, Ağustos yazısında (Bu derginin bir fotokopisini dilerse Sn. Çinkayalar'a verebiliriz) Hali Bedi Yönetken'in "Türk Folklorunda Kırbız Kemanesi ve Zeybeği" başlıklı yazısından bir alıntı yapmıştık. Bu alıntıya dayanarak, Sn. Çinkayalar'ın kitabında ülkemizde eskiden beri çalındığını iddia ettiği Kıbrıs Kemanesi ile bizdeki kemanenin aslında hiçbir ilgisi olmadığını, çünkü Hali Bedi Yönetken'in yazısında da belirttiği gibi Anadolu'da kullanılan Kırbız Kemanesi'nin Kemence gibi çalınan bir keman olduğunu vurgulamıştık.

Yukarıda verilen kısa açıklamaya dayanarak Sn. Çinkayalar'ı, ülkemizde "Halk Oyunlarımızda Kullanılan Çalgılar" arasında Kıbrıs Kemanesi (Kırbız Kemanesi)'ni gösterdiği için eleştiriyoruz. Kendisi bilgisizlikten kaynaklanan büyük bir hata yapmıştır. Ülkemiz folklorunu yakından tanımayan folklor araştırmacıları (Gerek Türkiye'den, gerekse üçüncü ülkelerden), Sn. Çinkayalar'ın kitabında yer alan buna benzer pek çok

hata nedeniyle, maalesef yanıtılmıştır.

Sn. Çinkayalar'a yaptığımız diğer eleştiri, yine ülkemizde kullanılan çalgılar arasında gösterilen "tambura" konusundaydı. Kendisi bu eleştirmize herhangi bir yanıt vermediği için bu konuyu geçerek Kılıç-Kalkan oyununa gelmek istiyorum.

Sn. Çinkayalar yaptığımız tüm eleştirileri adeta büyük bir savaşıçı gibi bertaraf etmek için öyle bir saldırıya geçti ki, demagoji, tüm yanıtlarında bilgi ve mantığın yerini aldı. Kitabında "Oyunlarımızın isimlendirilişindeki Etkenler" başlıklı bir bölüm var. Bu bölümde örneğin, insan isimlerinin etkisi alt başlığını veriyor ve "insan adlarının, ünvanlarının ya da lakaplarının etkisiyle isim alan oyunlarımız vardır" diyor ve sıralıyor:

"Aziziye, Koroğlu, Karagözlü... gibi." Aziziye ve Koroğlu oyunlarından kitabında da söz etmiş. Ancak Karagözlü oyunu diye bir oyundan söz etmemiş. Biz de öyle bir oyun bilmiyoruz. Peki nasıl oluyor da, böyle bir oyunu örnek gösteriyor Sn. Çinkayalar? Kılıç-Kalkan oyunu içinde benzer bir durum var kitapta. "Kullanılan Eşyanın Etkisi:" alt başlığı altında, "İş hayatından doğan oyunlarda, kullanılan alet, oyunlarımızın isimlerine de etki etmiştir" diyor Sn. Çinkayalar ve devam ediyor: "Orak, bıçak oyunu, Kılıç-Kalkan oyunu... gibi" Orak oyununu ve Bıçak oyununu anlayabildik. Ancak Kılıç-Kalkan oyunu isimli bir oyuna biz hiçbir araştırmada rastlamadık. Sn. Çinkayalar bu eleştirimize de çok kızmış olacak ki, "Sn. Kanol, sen kendini her şeyden haberin var mı sanıyorsun? Kılıç-Kalkan oyununun varlığını çok uzağa değil, Cihangir'e, Beyköy'e kadar uzanırsan bulabilirsin. Değneklerle Kılıç-Kalkan (Koroğlu) oyununu oynayan yaşlılar hala yaşıyor" diye yanıtladı. Bu kadar kızmasına gerek yoktu aslında!

Bizim eleştirimizi sanırım yine anlamadı Sn. Çinkayalar.

Oyunlarımızın isimlendirilmesindeki etkenler-

den söz ediliyor ve oyun isimleri veriliyor okuyucuya. Biz diyoruz ki, Kılıç-Kalkan isimli bir oyunumuz yok. Zaten Sn. Çinkayalar da, yukarıda sözünü ettiği ve örnek verdiği oyunun ismini, kitabının 38. sayfasında Köroğlu olarak vermiş. Yani Kılıç-Kalkan oyunu yok, Köroğlu oyunu var. Hem bakınız, Beşparmak Sanat Düşünce Dergisi, Sayı 4, Haziran 1959'da "Türk Halk Oyunları" başlıklı bir yazıda Kemal Gündüz, Kıbrıs Türk köylerinde oynanan oyunlardan bahsederken Köroğlu bildiğimiz Köroğlu melodisine uyarak oynanan bir oyundur. Elde bıçak, kalkan gibi bir araç bulunmaz. İki oyuncu melodinin ritmine uyarak karşılıklı oynar giderler" diye yazmış. Diyelim ki bazı köylüler ellerine iki değnek alarak oynadı bu oyunu. Bu oyunun ismini Kılıç-Kalkan oyunu yapmaz. Öyleyse Sn. Çinkayalar, bir hata daha yapmıştır. Bizim oyunlarımız arasında Kılıç-Kalkan oyunu isimli bir oyun yoktur ve Sn. Çinkayalar'ın kitabı, folklorumuzu yakından tanımayan araştırmacıları yine yanıltmıştır.

Yazıyı daha fazla uzatmak istemiyorum aslında. Ancak Sn. Çinkayalar yaptığımız eleştirilere öyle yanıtlar verdi, beni öyle suçladı ki, folklorseverlere ve kamuoyuna bu gerçekleri açıklamak zorunda hissettim kendimi.

Sn. Çinkayalar da bilmelidir ki, neyin gerçek ve kimin haklı olduğuna karar verecek olan, bu tartışmayı ilgilie izleyen folklorseverler ve kamuoyudur. Kendi deyimimle benim yaşam kadar, yani 30 yıldır (Benim yaşam aslında 40'tür. Bunu da yanlış biliyor!) bu çalışmalar içerisinde olan bir folklorcu olarak Sn. Çinkayalar'a saygı duymamak elde değildir. Tıpkı Mustafa Serdengeçti'ye, Mehmet Levent'e, Aytaç Çağın'a ve diğer folklorculara duyduğum gibi, Sn. Çinkayalar'a da saygı duymuşumdur hep. Bu kişilerin ülkemiz folkloruna verdikleri emek ve katkıları yadsı-

mak, nankörlük olur. Ancak bu, sırası geldiğinde ve gerekli gördüğümde, kendilerini eleştiremem anlamına gelmez, gelmemelidir. Gerçeğe ve doğruya varmak için, birbirimizi eleştirmeyi artık öğrenmemiz gerekir. Yalnız bunu yaparken, elimizden geldiğince bilimselliğe önem vermeli, kişisel çıkarlarımızı toplumsal çıkarların önüne geçirmemeliyiz.

Ben bir derneğin üyesiyim. Görevim gereği, bu örgüt adına bir derginin sahibi ve sorumlusu olarak çalışıyorum. Ne örgütümün, ne bu örgütün yayın organının ve ne de kendi haklarımın yenmesine, ne pahasına olursa olsun izin vermem. Bana göre HAS-DER bir kültür, bir folklor okuludur. Bunu isteyen kabul eder, isteyen kabul etmez. Ancak hiç kimse, bu dernek çatısı altında yürütülen çalışmalarımızı uyduruklukla suçlayamaz. 30 yıllık folklorcu da olsa, devletimizin folkloardan sorumlu şube amiri de olsa, bizim için farketmez. Düşünceler ve çalışmalar eleştirilebilir, ancak uyduruklukla suçlanamaz. 1980'li yıllarda da Rumculukla, uyduruk çalışmalar yapmakla suçlanmıştık. Kararlılığımız ve özverilerimiz sayesinde de, bugün Kıbrıs oyunları sayısı artmıştır, yaygınlaşmıştır ve zenginleşmiştir.

Bugün dahi benzer bir durumla karşı karşıyayız. Susta, Garutsari veya diğer bir isimle Sür Arabacı, Mandra ve hatta Konyalı gibi oyunlar bize göre Kasap Oyunları türü oyunlar olarak oynanıyor ülkemizde. Sn. Çinkayalar bir Susta, bir Garutsari-Sür Arabacı oyunlarını bizim oyunlarımız olarak kabul ediyor mu acaba? Ediyorsa, yıllardır bu oyunları repertuvarına aldığı için yarışmalarda cezalandırdıkları ekiplerden, dürüstçe özür dilemelidir. Son olarak, BRTK'de düzenlenecek bir açık oturumda bu konuyu karşılıklı tartışmaya hazır olduğumu da vurgulamak istiyorum. Bir programcı çıkıp, hodri meydan desin, kamuoyu önünde tartışalım bu konuları. Ben hazırım...

KARAGÖZLÜ

Kaynak: M. ALI TATLIDAY
Notlaya Alan: A. DÖLER

Şekil 1 (♀)

Şekil 2 (♂)

KIBRIS

ŞEHERLİ

Kaynak: M. ALI TATLIDAY
Notlaya Alan: A. DÖLER

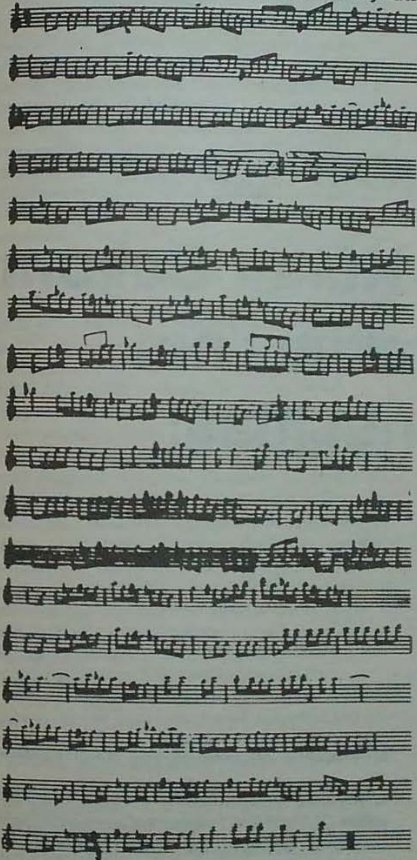
KARAGÖZLÜ SIRTOSU

1. SAYIDAN ÖZGELİMLER:

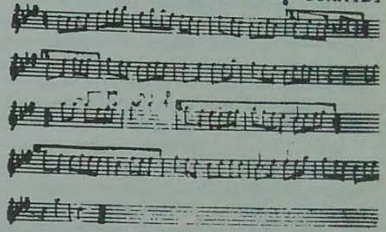
Sayfa 11'in birinci sütununun doğrusu şöyledir:

Bolidigo (Şehir) Sirtu

(Kaynak: Derviş Gökaydın)

Karagözlü Sirtosu

(Kaynak: Derviş GÖKAYDI)

- Sayfa 11, Mendil Oyununu
(Kaynak: Gülferiler)
- Sayfa 11, İskele (Skalyedigo)
Sirtosu (Kaynak: Derviş Gökaydın)
- Sayfa 25, Manilerimiz
(Kaynak: Nevber
Zihni.
Yaşı: 71
Lefkoşa)
- Sayfa 31, BİR KIBRIS DÜĞÜNÜ
A winter Pilgrimage
(Kaynak: in Palestine, Ital-
and Cyprus- H.Rider Hagga)

IX. HALKBİLİM SEMPOZYUMU

Milli Eğitim ve Kültür Bakanı Eşber Serakıncı'nın Açılış Konuşması

*Sayın Konuklar,
Halk Sanatları Derneği'nin değerli yönetici ve üyeleri,
Ulusların ve devletlerin, uygar toplumlar arasında saygın bir yer almasında, sanat ile kültür, değer ve etkinliklerinin, oynadığı rol, hepimizce bilinmektedir. Özellikle tanınma ve tanınma aşamasında olan, Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti açısından, diğer etkinlikler yanında, sanat*

ve kültür etkinlikleri, apayrı bir önem, ve değer taşımaktadır.

İşte bu akşam, Halk Sanatları Derneği'nin düzenlemiş olduğu, "9. Halkbilimi Sempozyumu" nun açılışını yaparken öncelikle bu duygu ve düşüncelerle sizlere hitap etmekten duyduğum memnuniyeti ifade etmeliyim. Halkbilimi sempozyumlarını, geleneksel olarak, her yıl düzenleyen

Halk Sanatları Derneği'nin değerli yöneticilerini de bu vesileyle kutlamak ve her olumlu adimlerinde, Bakanlık olarak yanlarında olacağımızı da vurgulamak istiyorum.

Sayın Konuklar,

Gelişmenin amacı, sadece insanın ve toplumun maddi varlığını ve refahını artırmak değil, insan ve toplum hayatını manevi yönden de zenginleştirmektir. Şu da bir gerçektir ki, bugün manevi yönden zenginlikten yoksun toplumlarda insanlar, yeterince mutlu değildir ve bu toplumlarda insan ilişkileri de gereğince sağlıklı değildir. Bu nedenle toplum hayatının manevi yönden zenginleşmesi, insan düşüncesinin ve yaratıcılığının gelişmesi için, bu tür kültür etkinliklerinin, toplum içerisinde yaygınlaştırılması muhakkak sağlanmalıdır. Bunun için de halkımızın kültürel ve sanatsal etkinliklere karşı olan ilgisinin daha da artırılması yönüne gidilmelidir. Bakanlığımızın bu konudaki öncü çalışmaları yanında, bugün bazı dernek ve kulüplerimizin yaygın bir şekilde sürdürdüğü kültürel çalışmalar bizleri mutlu edip gururlandırmaktadır. Bu nedenle bakanlığımız, olanaklar ~~olarak~~ sağlayarak bugün için yeterli olmasa bile kültürel etkinliklerde bulunan kurum, dernek ve kulüplerimize destek vermeye çalışmaktadır. Diğleğimiz, sanat ve kültürümüzü araştırma, ortaya çıkaran, öğretme, yaygın ve yayılan bu kurum ve kuruluşlarımızı da daha fazla maddi ve manevi destek verebilmektir.

Sayın Konuklar, Bu akşam burada bir konuya daha değinmek istiyorum. Bugün Kıbrıs'ta, belki geçmişte birlikte yaşamış olmanın getirdiği alışkanlıklar ve her zaman içerisinde karşılıklı etkileşimler olmuştur. Ama hiçbir zaman bizlerin yapay olan bu etkileşimleri bir bütün ve gerçekmiş gibi "Kıbrıs Türkü" ismi altında toplamamız ve takdir etmemiz mümkün değildir. Birbirinden tamamen farklı iki ayrı kültür vardır. Bunlar Kıbrıs Türk Kültürü ve Kıbrıs Rum Kültürüdür. Bu iki kültür, birbirinden tamamen farklı, örf ve adetlere bağlı olan Kıbrıslı Türklerle Kıbrıslı Rumların sahip oldukları ayrı bir kültürdür. Bilimsel şekilde konuya yaklaşıldığında fazla etüt gerekirmeden gerçek ayan beyan ortaya çıkmaktadır.

İnsan hakları, kardeşlik gibi evrensel duygularla sanki dünyanın aklısını ters çevirecek güce sahipmiş gibi çok iyimser olmamıza gerek yoktur. Kaldı ki folklor (Türçe deyişle Halkbilim) halkın geleneğe bağlı maddi ve manevi kültürünü kendine özgü metodlarla derleyen araştıran, sunan, çözümleyen ve halk kültürü üzerinde değerlendirmeyen yapı bir bilimdir. Yani folklorun inceleme alanı halk kültürüdür. Halk ise, ortak sosyal ve kültürel özellikleri olan insan topluluğudur. Ancak halkın bir

parçası olan öğrenim görmüş kişiler veya sanatçılar güdüklere öğrenim derecesine göre halk kültürünün yanında evrensel kültür değerlerinin bir bölümüne de sahip olurlar ve yaptıkları çalışmalarla insanlığın kültürüne katkıda bulunurlar. Bugün Türk halkının milli kültürü ile yoğrulmuş ve Anadolu'nun bağrından çıkan Yunus Emre'nin şiirlerinde tüm insanlara sergi ve hoşgörüyü telkin eden evrensel boyutlar yok mu? İşte biz, önce milli kültürümüzü iyice benimsemiz daha sonra da bu milli kültürle yoğrulmuş ve tüm insanlığa hitap eden evrensel boyutlu kültüre de saygı göstermek durumundayız.

Kaldı ki dünyamızda XX. asrın sonlarında milletlerin, milli bilinç her geçen gün daha da güçlenerek kendi ölelerine dönüp özgürlük mücadelesi verdiklerini görmekteyiz. XXI. asrın "özgürlükler dünyası" olacağını söylemek de kanunizca kahin olmamız gerektirmez.

Çağımız özgürlük mücadelesinde, KKTC halkının bir çok milletlere örnek olup önderlik etmiş olmasıyla da ne kadar gurur duyacak azdır. Ancak unutulmamalıdır ki mücadelemiz sona ermemiştir. Bu nedenle henüz neticelenmemiş olan milli mücadelemizde mutlu sona ulaşabilme için her zamankinden daha çok ve her şeyden önce milli kültürümüzü tanımalı ve ona sahip çıkmalıyız. Türkiye Cumhuriyeti'nin kurucusu ulu önder Atatürk, Türk kültürünün temeli, kaynağı olan Türk folkloruyla yakındar. üğlenmiştir. O'nun "Türkiye Cumhuriyeti'nin temeli kültürdür" sözü Türk kültürüne verdiği önemi en güzel şekilde açıklamaktadır.

Sayın Konuklar,

Yıllarca yabancı idare ve kültürlere karşı direnmiş ve kendi özenliğinden asla taviz vermeyerek bağlı olduğu büyük Türk kültürüne sahip çıkmış olan Kıbrıs Türk halkı için geçerli bir tek kültür vardır: O da Kıbrıs Türk kültürüdür. İşte, yapmış olduğu çalışmaları, Kıbrıs Türk Kültürünü ve folklorunu tanıtmaya çalışan Halk Sanatları Derneği'nin bu alanlardaki etkinliklerini geçmişte olduğu gibi bugün de yakından izlemekteyiz. Bu denli değerli çalışmaları ve etkinlikleri nedeniyle Halk Sanatları Derneği yönetici ve üyelerini bir kez daha sizlerin huzurunda kutlamak isterim. Bu akşamki sempozyumda sunulacak olan bildirilerde başka milletlerin kültürlerine ve kültür miraslarına da yer verilmiş olması bizim bilimsel çalışmalara ve evrensellik kavramına ne kadar önem verdiğimiz bir diğer göstergesidir. Bu duygu ve düşüncelerle sempozyumda bildiri sunacak olan değerli konuşmacılara üstün başarılar diler, hepimize saygılar sunarım.

Dr. M. Murat Erdim'i Kaybettik

Lefke Üniversitesi'nde işe başladığım ilk gün, bana ayrılan odanın hemen yanındaki odada, neskafeğini yudumlayarak, arı gibi çalışırken gördüm sevgili Murat Erdim'i.

Yanına gidip kendimi tanıştırdım. Artık komşuyduk ve birbirimizi sık sık görecektik. Bu nedenle nasıl bir kişiliği olduğunu merak ediyordum.

Bende bıraktığı ilk izlenim mütevazı, sessiz ve alçakgönüllüydü. Nitekim zamanla onun gerçekten böyle olduğunu, ancak bu özellikleri yanında son derece disiplinli, özverili ve özellikle toplum sorunlarına duyarlı bir bilim adamı olduğunu da gördüm.

Türkiye'den Kıbrıs'a geldiği günden itibaren, Lefke Üniversitesi'nin gelişimi için gecesini gündüzüne katarak çalışmıyordu. Bugün, üniversitenin her yanında onun çalışmalarının ürününe görmek mümkündür. Yarım kalmış pek çok

Kani KANOL

çalışması ve projesi ise, heran onu bizlere hatırlatmaktadır.

Üniversitedeki çalışmaları yanında, derneğimizin (Haseder) çalışmalarına da ilgi duyarak, araştırma gezilerimize katılmak istemişti. İlk kez bir bilim adamıyla araştırmaya çıkmak, ekibimizi oldukça heyecanlandırmış ve hatta korkutmuştu. Ne var ki, Karpaz bölgesine düzenlediğimiz bu araştırma gezisi boyunca, onun kendine özgü sevecen tavır ve davranışları, küçük büyük hepimize saygılı yaklaşımları, tüm araştırma ekibinin kalbini kazanmasına neden olmuştu.

Bu araştırma sonrasında, konuyla ilgili bir konferans verecekti. Ne yazık ki bu konferansı veremedi. Derneğimizin düzenlediği Halkbilimi Sempozyumu'na sunduğu bildiri, vereceği konferansa bir hazırlık niteliğindedeydi. Bu sayımızda onun bildirisini yayınlıyor ve kendisini saygıyla, rahmetle anıyoruz. Sevgili Hocam, seni hiç unutmayacağız...

Dr. M. Murat Erdim Kimdir?

1942 yılında doğan Dr. Erdim, Orta Doğu Teknik Üniversitesi Mimarlık Fakültesi'ni bitirdi ve 1970 yılında aynı fakültenin Restorasyon Bölümü'nde master yaptı.

1969-72 yılları arasında TC Kültür Bakanlığı ile Türk Tarih Kurumu'nda görev alan Erdim, Anadolu'nun birçok yöresinde restorasyon çalışmaları yaptı. Daha sonra Ege Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi Mimarlık Bölümü'ne asistan olarak giren Erdim, hazırladığı "Anadolu'nun Geleneksel Konut Birimlerinin Tipolojik ve Karşılaştırmalı Analizleri" tezi ile 1981 yılında Doktorasını aldı.

1983 yılında gittiği Suudi Arabistan'da, Umm Al Qura Üniversitesi'nde yeni kurulan Mimarlık Bölümü'nde öğretim görevlisi olarak da çalışan Dr. Erdim 1989 yılında Türkiye'ye döndü.

Bu kez 9 Eylül Üniversitesi Mimarlık Bölümü'nde öğretim görevlisi olarak çalışmaya başlayan Erdim, İzmir Cumhuriyet Devri Yapıları Araştırma Projesi'ni yönetti. 1990 yılında Lefke Üniversitesi'nde Mimarlık Bölümü'nün kuruluş çalışmalarına katılan Dr. Murat Erdim, bu üniversitenin İnşa Edilmiş Çevre Fakültesi Mimarlık Bölümü Başkanlığı'na vekalet ediyordu.

IX. HALKBİLİM SEMPOZYUMU

Maddi Kültür ve Halk Yapı Sanatı Çalışmalarına Bakışlar

Dr. M. Murat ERDİM

Değerli Konuklar,
Has-Der'in daveti üzerine katıldığım bu panelde "Maddi Kültür ve Halk Yapı Sanatı"yla ilgili çalışmaların günümüzde netür yaklaşımlar içinde ele alındıklarını, bu konuda gelişmiş ülkelerdeki bazı düşünceler

üzerinde durarak, sizlere aktarmaya çalışacağım.

Halka ait ve anonim olan herşey anlamında çerçevelediğimiz 'folklor'a yaklaşım, Türkiye'de olsun, Kuzey Kıbrıs'ta olsun, daha çok manevi özellikler üzerinde yoğunlaşmıştır (1). Gözlemlerime dayanarak varmış

olduğum bu kanıma göre bunun birçok nedenleri olabilir, örneğin, Maddi Kültür unsurlarının folkloristik yöntemlerle çalışılması, yorumlanması ve sonuçlarının belirli bir düzeyde ortaya konulmasını gerektirdiği bilgi, birikim ve yöntemin disiplinler arası yaklaşımları içermesi ve bu konuda yetişebilen araştırmacıların sayısını ve böylelikle konuları ve araştırmaları sınırlandırması gibi.

Maddi kültür çalışmalarının disiplinler arası bir yaklaşımı içermesi vanlan sonuçları da ilginç ve o oranda da bilimsel bir düzeye oturtmaktadır. Günümüzde bu yaklaşımın sunan çalışmaları yine gelişmiş ülkelerin gelişmiş akademik çevrelerinde karşılaşıyoruz. Disiplinler arası çalışmanın olabilmesi, disiplinler arası ortamın olmasına ve kaynaklarının da ulaşılabilirliğine bağlıdır.

Geçmiş birikiminden söz edildiği zaman, bilmeyenin dudak büktüğü, Amerika Birleşik devletlerinde sadece maddi kültür ve halk yapı sanatı çalışmalarını yansıtan yayınlar için binlerce demek az olur. Amerika'da ondokuzuncu yüzyıl sonlarında gelişen maddi kültür çalışmaları ve disiplinine, Üniversiteler de günümüzde, gerek bilimsel araştırmalarla gerekse lisans ve lisans sonrası seviyelerde Halk yaşamı ve Maddi Kültür programlarıyla akademik ortamı hazırlayan unsurları katmışlardır.

Bugün öyle bir bilim araştırma ve yayın dünyasında yaşıyoruz ki, iletişim olanakları nedeniyle, başka yerlerde geliştirilmiş düzeylerden kendimizi soyutlayıp, yaşıyoruz ki, iletişim olanakları nedeniyle, başka yerlerde geliştirilmiş düzeylerden kendimizi soyutlayıp, bir çalışma yaptım diye ortaya çıkmak olası değil. Eğer bir takım yerlerde bir takım iddialar söz konusuysa, o konularda tüm dünyadan haberdar olmamız da kaçınılmaz olmaktadır.

İşte bu nedenle dikkatimizi çeken Amerika'nın, maddi kültür yaklaşımlarına göz atmamızda yarar var.

Amerika'da 'Maddi Kültür' kavramı, tanım ve diğer yaklaşımlardan farkı, oldukça uzun tartışmalardan sonra yerini bulmuş ve bir disiplin olarak da kendini kabul ettirmiştir. Bu konuda Amerika'da öne çıkmış Üniversiteler ve hocaları var Indiana University, George Washington University, University of Pennsylvania, Chicago, Columbia, Texas, Mississippi ve University of California farklı alanlardaki ağırlıklılarıyla söz sahi-

bidirler. Maddi kültür çalışmalarlarıyla, eserleriyle ve yenilik getiren fikirleriyle isim yapmış akademisyenler arasında Halk Bilimci Prof. Henry Galssie, Maddi Kültür Profesörü Simon Bronner, Arkeolog-Antropolog Maddi Kültür Teorisyanı James Deetz, Halk Bilimci John Michael Vlach ve Vernacular Mimarlık Profesörü Dell Upton bulunmaktadır.

James Deetz'e göre,

"Maddi kültür, kültür değil fakat kültürün ortaya koyduğu üründür. Kültür yaşam biçiminin davranışı belirleyen düşüncelerin ve insanın yaptığı ürettiği şeylerin topluma mal olmuş ve toplumca iletilen özellikleridir. Sahip olunan kültür, insandan insana genler aracılığıyla geçen oluşan birşey değil, konuştuğumuz dil olsun, inançlarımız ya da topluma yönlendiren yasalar olsun bizden öncekilerin dedelerimizin bize aktardıklarının ve öğretilerinin sonucudur. (2)

Bunların neden olduğu tüm davranışlarımız, sonuçta fiziksel çevremizi biçimlendirmekte başlıca rol oynamış ve bu rol her an süre gelmektedir.

Maddi kültür tanımını yaparken, "kişinin doğanın üstesinden gelebilmek, toplumsal ilişkisini sağlayabilmek ve dönüşen dünyasını geliştirebilmek için kullandığı araç-gereçleri ve ürettiklerini kapsadığım" söyleyen James Deetz, "...düşüncelerimizin ürünü olan dünyanın anlamını daha belirgin bir dille ortaya koyabilmek için Maddi Kültür kavramını daha geniş bir çerçeveye oturtmak gerektiğini" ileri sürmekte ve Maddi Kültür için, "kültürel olarak kesinsleşmiş/kaliblaşmış davranışın fiziksel çevremize yansımalarıdır" (3) genel tanımını uygun görmektedir.

Bu tanım, iğneden ipliğe hatta uzaya gönderilen uydu ve diğer araçlara değin uzanmakta, kasabın etü parçalaması, tarlanın sürülme şekli, fiziksel çevrenin bir unsur olarak kişinin mekan içinde hareketi ve hatta giderek, kültürel kaidelere göre gaz kütelleri olarak biçimlendirilmiş sözcüklerden oluşan konuşmayı da içermektedir.

James Deetz, 'In Small Things Forgotten' adlı kitabında Maddi Kültür çalışmalarını dayandığı düşüncelerin böyle açıklıyor ve o güne kadar kimsenin ele almadığı yaklaşım biçimiyle ortaya koyduğu çalışma sonuçlarıyla Amerikalıların İngilizlerden farklı kültürel davranış ve maddi ürün özelliklerinin gelişme çizgilerini tanımlıyor.

Kimbilir belki de bu yaklaşımın çıkış noktası, Amerika'nın içgüdüsel olarak varlık ve kimlik tanımlama gereksiniminin bir sonucudur. Ama bizim için önemli olan, Deetz'in çalışmalarından öğreneceğimiz metodolojik yöntem, disiplinler arası veya konuya çok yönlü bakması ve tarihçilerin pek de önemsemedikleri belgesel nitelikli objeleri kullanmasıdır.

Deetz'in ele aldığı örneklem konularını, 1700'lerde ilk yerleşmelerde benimsenmiş Georgian ev mimarisi, seramik mutfak kapları, geçerken beni hatırlayan mezar taşları, ahşap çatıklı evler, yemek hazırlama ve pişirmenin usulü, müzik aletleri ve şarkıları ile bunun cazdaki ilişkileri diye özetleyebiliriz. Sonuçta bu unsurlar, bir bütünün tanımlanmasına neden olmanın yanı sıra, kişinin yaşam hikayesinin doğru bir şekilde anlaşılabilmesi ve özellikle toplumla ilişkisinin tanımlanması açısından da önemlidir. Ayrıca o toplumun daha geniş çevre ve dünya ile ilişkilerinin anlaşılmasına da ışık tutmaktadır.

Geleneksel yapı ve yerleşmeler, sosyal kültürel değerleriyle, imaj ve algılanmalarıyla sorgulandıkları ve tanımlandıkları çalışmalarda çeşitli etiketler altında incelenmişlerdir. Vernacular, Indianer (yerli), primitif (İlkel), folklorik, popüler ve anonim gibi. Bu etiketlendirme, araştırmacıları kendi disiplinler temellerinden kaynaklanmaktadır. Buna karşılık, bu terimlere birbirlerinin yerine de kullanılabilir değildiler.

Örneğin Dünya'nın birçok yöresinde vernacular denen yapı türü, indigenous değildir, çünkü, yabancı ve ithal edilmiş malzemeyle yöre stili taklit edilmiştir. Bu konuda, tüm bu tür yapı ve yerleşme özelliklerini bir tek isim altında toplamamız olanaksızsa da, önemli olan, bunların paylaştığı ortak olan bir özelliğin olup olmadığını sorgulamak, bu ortak özelliğin, benzer bir sürecin sonucu olup olmadığına bakmaktır. ne var ki, süreç dediğimizde de, sayısal olarak kalabalık kişilerden oluşan bir toplum tarafından benimsenmiş ve uygulanmış bir normdan bahsettiğimizi de akıldan tutmak gerekir.

Bu nedenle bir ürün, eğer nesiller boyunca benimsenmiş, aktarılmış ve süregelen bir sürecin ürünüyse, ve kültürel orijini halka dayanıyor ise, buna da geleneksel adını veriyor ve böylece geleneksellik koşullarını da belirlemiş oluyoruz.

Halk yapı sanatı çalışmaları, bizde, biraz yüzeysel

veya popüler taraflarıyla mimarlık ortamının ilgisini çekiyor üniversitemizde de maalesef öğrencilerimizi çağdaş mimarlar yapacağız diye gelenekselden nasıl yararlanabileceğimizin öğretisine zaman verilemiyor. Tabii Türkiye'de geleneksel mimarlık örneklerinin ve bunlar üzerine yapılan monografilerin uzun bir geçmişi var (4). Ancak bu çalışmaların folkloristik bakış açıları bir-iki-üç örnek dışında hiç yok. Vernacular veya yöresel veya geleneksel mimarlık çalışmaları, nadir de olsa, Türkiye'de, genellikle mimarlık tarihi yaklaşımları çerçevesinde ele alınmıştır, buna karşılık insanın fiziksel çevresi, davranış ve düzenleme ilişkilerinin ağırlığı yoktur. Oysa ki, halk yapı sanatının diyalim veya geleneksel mimarlığın diyalim, bu tür yapıların anlaşılmasında fiziksel yapıyla insanın çeşitli bağlarının araştırılması ve sonuçlarının bir bütün içinde yansıtılması önemlidir.

Bakınız George Washington Üniversitesi Halkbilim Direktörü Profesör John Vlach konuya nasıl yaklaşıyor.

"Halkla ilgili kaçınılmaz karakteristik toplumsal olma durumudur. Çünkü, bu paylaşılan ifade tek değil, tiptir, hatta ortak niteliklidir. Genellikle anıtsal değil fakat olağandır ve bilinendir, tekil değil sürekli, formüle edilebilir ve çoğulcudur, anlık ürünler değil sürekli tekrar eden sonuçlardır. Bütün bu özellikler halk kültüründeki toplumsal kişiliğin merkeziliğindedir" (5).

John Vlach'ın bu yaklaşımı, vernaküler'in yapısındaki toplumsallığın önemini vurgulamaya yöneliktir, çalışmaların toplumsal içerik ve bağlamdan kopuk ele alınmaması için söylemek istemektedir.

Bu anlamda, bir başka ortamdaki gelişmelere de değinmek isterim. Batı'nın batısı olan Berkley Kaliforniya'da 1988'de yaklaşık 600 kişinin katılıp, 100 bildirinin verildiği Dwellings/Settlements and Tradition konulu uluslararası sempozyumunda bina-yapı gelenekleri uzmanı Paul Oliver şunları söylüyor:

"Geleneksel yapı diye birşey yoktur, geleneksel mimarlık diye bir alan da tartışmaya açıktır. Ne var ki, sadece gelenekleri içeren yapılar söz konusudur" (6).

Paul Oliver'in bu değişimde de bir kere daha geleneksel/toplumsal süreç ve süreç sürekli aktarılması olgusu vurgulanmaktadır.

Halk yapı sanatı dediğinde aldığımız mesaj, toplumsal ve geleneksel bir sürecin yansıdığı yapı olgusunun kendisi olmak gerekir. Kamıca, içerdiği imajı

doğru yansıtılabilmek için bu anlamdaki yapı, yapı süreci ve yerleşmelere geleneksel yapı ve yerleşmeleri adını kullanmak yerinde olacaktır.

Geleneksel yapı ve yerleşmeler olsun, veya daha geniş bir çerçevede maddi kültür çalışmaları olsun, öğrenmemiz gereken çalışma yöntemleri için gerek Batı'da geliştirilmiş örneklerin içerik ve yaklaşımlarını incelemeye gerekse, Türkiye'den örneklemek istediğimiz bir-iki öncelikli çalışmanın yöntemsel içeriğine bu panelde ayrıntılarıyla girmek olanaklı değildir.

Diğer taraftan sanıyorum, öncelikle, bazı temel kitapları temih etmek suretiyle Lefke Üniversitesi olarak, İnşaa Edilmiş Çevre Fakültesi isminin taşıdığı anlam bağlamında Geleneksel Çevre ve Yapı Çalışma Grubları adı altında okuma ve tartışma günleri oluşturarak eksikliği duyulan yaklaşım ve bilgileri çalışmak olanağı vardır. Böylece öğrencilerimizin güncel tasarımlarında çevreye ve çevrenin insanına bakışına katkımız olabileceği gibi, halk yapı sanatı araştırmacıları olarak araştırmaya çıktığımızda da, arazi çalışmalarında daha bilinçli ve günün gereği olan düzeyi sağlamanız mümkün olacaktır.

Hatta, bu tür çalışmaların, yöreyle ilgili halka da açık olması çalışmayı daha ilginç yapabilir. Bu belki de, Lefke'nin fiziksel çevresinin ve geleneksel yaşantısının birden değişimine neden olması açısından Üniversite'nin Lefke halkına manevi bir borcudur da.

Halk Sanatları Derneği üyelerine çalışmalarında başarılar dilerim, tüm dinleyenleri saygıyla selamlarım.

Notlar:

1. 6-11 Mayıs 1991'de Antalya'da yapılan IV. Uluslararası Türk Halk Kültürü Kongresi'nde 166 bildiri içinde sadece aşağıdaki iki bildiri 'maddi kültür' konusundadır.

-Anete Svetieva, "Üsküp'te Ev Yapımı ve Süslemesi",

-Mustafa Reşat Sümerkan, "Doğu Karadeniz Halk Mimarisi ile diğer kültür Unsurları arasındaki ilişkiler".

2. James Deetz, In Small Things Forgotten: The Archaeology of Early American Life. Anchor Press, 1977, p.24.

3. J. Deetz, p.24.

4. Anadolu'nun geleneksel yapı kültürü üzerine yapılan ilk çalışmalar, İstanbul Teknik Üniversitesi Mi-

marlık Fakültesi'nin 1950'lerdeki asistanları tarafından Doktora Tezleri olarak yapılmıştır.

5. John Michael Vlach, "Concept of Community and Folklife Study" American Material Culture and Folklife: A Prologue and Dialogue. (ed. by, Simon J. Bronner) Ann Arbor/Michigan UMI Research Press, 1985 p.63.

6. Paul Oliver, "Handed Down Architecture: Tradition and Transmission" Dwellings, Settlements and Tradition: Cross Cultural Perspective (Ed. by Jean-Paul Bourdier and Nezar Alsayyad), Newyork: University Press of America, 1989, p74.

Konu ile ilgili yararlı kaynaklardan bazıları:

Türkiye ile ilgili:

Hamit Zübeir Koşay, Pulur-Etnoğrafya ve Folklor Araştırmaları

Ankara ODTÜ, Keban Projesi Yay. Seri II no. 2.1977

G. Hall, S. Mc Bride, A. Riddle, Architectural Study"

Anatolian Studies, vol xx111. Special Issue: AŞVAN, 1969-1972

London: The British Institute of Archaeology at Ankara, 1973, s245-270

Orhan Acıpayamlı, Acıpayam Çalışması (?) Basılmamış Doktora Tezi Ankara Üniversitesi DTCF.

Amerikan Kaynakları:

Robert L. Schuyler (Ed.) Historical Archaeology: A Guide to Substantive and Theoretical Contributions. New York: Baywood Publishing Co. 1978.

Henry Glassie, Pattern in the Material and Folk Culture of the Eastern United States, Philadelphia: University of Pennsylvania, 1968.

Henry Glassie, Folk Housing in Middle Virginia, Knoxville: University of Tennessee Press, 1975.

Thomas Schlereth, (Ed.) Material Culture Studies in America, Nashville., 1982.

Dell Upton, John Michael Vlach, Common Places: Readings in American Vernacular Architecture.

Athens-London: University of Georgia Press, 1986.

Simon J. Bronner, Grasping Things: Folk Material Culture and Mass Society in America

The University Press of Kentucky, 1986.

Arastırma... Inceleme... Arastırma... Inceleme... Arastırma... Inceleme

MİDA'NIN DESTANI

Mehmet BİRİNCİ

Tarihimizin ünlü eşkiyalarından Mida hakkında çok şeyler söylendi ve yazıldı. Ancak Mida henüz asılmadan, olaylara şahit olan bir halk şairi tarafından yazılan ve 1946 yılında M. Salahi Hüseyin tarafından küçük bir broşür halinde zamanın BİRLİK matbaasında basılan broşür aynı zamanda belgesel bir nitelik taşımaktadır. Değerli arkeolog Dr. Turhan Kamil Reishan tarafından babası rahmetli Kamil Reishan'ın arşivlerinde bulunarak kişisel kitaplığımıza hediye edilen bu broşür Halkbiliminde bir kez daha yayınlanırken, bu örnek davranışından dolayı Dr. Turhan K. Reishan'a teşekkürü borç bilirim.

HAS-DER tarafından düzenlenen 3. Halkbilimi sempozyumuna sunduğu bildiri (8 Şubat 1985) değerli araştırmacı Harid Fedai Mida destanına da değinerek, bu destanın asıl yazarını Akıncılar (Luricina) köyünden Arif Kaplan olduğunu ve destanın son beyiti-

ni de aşağıda okuyacağımızdan farklı olarak, *"Kendi gemisini kurtaran kaptandır Yazan Luricina'lı Arif Kaplan'dır."* şeklinde olduğunu ortaya koymuştur.

(Bkz. Halkbilimi sempozyumları-KKTC Turizm ve Kültür Bakanlığı Yayınları)

Her şeye rağmen M. Salahi Hüseyin tarafından yayınlanan broşür Kıbrıs'ın sosyal tarihinde ilginç bir kesiti yansıtmaya ve halkın belleğindeki kaybolmaya yüz tutmuş bir destanı bugünlere taşımaya açısından önemlidir.

Değerli folklor araştırmacısı Oğuz M. Yorgancıoğlu'nun 1980 yılında yayınlanan Kıbrıs Folkloru adlı kitabında da Cemal Mida'nın destanı yer almaktadır. (Sayfa 100). Bu kitaptaki manzume aşağıdakinden ufak-tefek farklılıklar gösterir. Bunun nedeni Yorgancıoğlu'nun destanı ezbere bilen Yekta Mehmet Emin Hasan adlı bir kişiden derlemiş olmasıdır.

Bugün yine fırsat buldum kalemimle yazayım.
Bir vazife addederek kitaplara basayım
Cemal Midanın işlerini dünyalara yayayım
Katilliğiyle kaçaklığını sizlere anlatayım.

Cemal Midanın hayatını size anlatacağım
Hepsini sıra ile hiç bırakmayacağım.
Evvvela nerde doğdu söyleyeyim
Bütün teferuatile burda bildireyim.

Ellii üç ay kaçaklığını dağlarda geçirdiğini
Hepsini harfiyen ve ele geçirdiğini
Burada yazarm hep bildiğini
Rica ederim ayıplamayın cahilliğimi.

Doğup büyüdüğü köy Baf ile Vreçaydı
Kendisi katip değil köyde çoban idi
Vücutu orta rengi esmer ve az şişmandı
Bakışları korkunç kalbi iyi, bir insandı,

Köydeki çobanlığını terk iderek
Fugasaya geldi ırgadım diyerek
Ergad idi Fugasada madeninde
Bir kızın aşkı vardı kalbinde

Sevdiği kıza ebeveyninden isdedi
Sonra da aynı kıza evlendi
Uzun zaman Fugasada kasablık idendi
Ailesini çok rahat ve iyi besledi.

Aybıfarı kendisine merkez yaptı
Bu zaman doğruluktan eyriliğe saptı
Hayatında birçok hürsuzluk yaptı
Leşkeçe mahşerhanesinde çok yattı.

Köy muhtarıyla bu zaman aralan açıldı
Çünkü muhtar hürsuzları hükümete kovlardı
Mida ise hürsuzluğu iyi akortlardı
Polislere dutulmamak bunun için kolaydı.

Bir hürsuzlıktan kaçtı gitti köyüne
Çok geçmedi düştü polis eline
Görürdüler mahkemeye hakim önüne
Beş sene mahpus gidecen dedi kendine

1941'de tam birinci ayda idi
Çıktı mahpusun bu aşikar meseleydi
Hakikati yazarm duyduğum gibi
1941'in sekizinci ayınun 11 idi.

Köy muhtar şahadete gelir idi hayvanda
Mida ise saklı idi bir pusuda ormanda
Hasan Kara Mehmet habersiz gelir idi yolunda
Mida çifte kama bekler idi kolunda

Hiç habersiz bir kurşun girib söndü kamunda
İkinci bir kurşunu yedi düştü hayvan da
İki can bir saniyede telef oldu meydanda
Eşeğiyle beraber öldü gitti muhtar da

Leşkeye gelirdi şahidlik için
Aklına gelmezdi yolda can versin
Mida eyledi bu işi tamam
Kaçak kaçıp dağlara çıktı heman,

Kaçıp çıktı dağlara ormanlara
Eş oldu yabancı yılanlara
Gece gündüz saklanırdı mağralara
Yiyecek için iner idi ağıllara.

İlik kaldığı ve işlediği yerdü Fugasada
Kaçaklığında gezdiği meraya denirdi Beravasa
O zamanlar harbin kızıştığı bir zamandı
Cemal Mida gayet gunaz bir adamdı.

O zamanlar işini yoluna koydu
Askerlerden birçok kurşun ve lüverver buldu
Tepesinden tımağa kadar pürsilah oldu
Bütün polisler bu meseleyi aynen duydu.

Hemşiresiyle Eriştesi ne isterse yollayacak
Dağdan dağa gezerek bu şekilde yaşayacak
Hiç bir polis kendini ebediyen bulmayacak
Kumazlığıyla hiç bir zaman tutulmayacak

Birçok davar tutar idi her yaptığı baskında
Çamarella yapar idi hem dehi bastırma
Zannedirdi kalacaktı aynı baskında
Bir çok para kazandı bu astra.

*İngiliz isterse tavşanı tutar arabayınan
Mida kurtulamazsın dağlara kaçmayınan
Hitler bile dünyayı titrettiydi o zaman
İngilizin eline düştü koca Hitler eyledi aman*

*Siz kaçaklar kanad koyub uçsunuz
Uçsuz denizleri dışın aşsınız
Yüzlerce sene kaçaklık yapsanız
Bir gün olup yine İngilizle tutulacaksınız.*

*Vali dehi kaçaklar için verdi bu emri
Askerlere polislere tutsunlar katilleri
Dulamayınca dönmeyinler asla geri
Camlı tutulamayanı heman öldürmeli.*

*Geçen senenin içinde tam onuncu ayında
Askerlerle polisler köyü sarıldılar saat yanında
Mida duyunca gidip silahları sakladı mağrasına
Sivil oldu kaçıp endi Leymosuna*

*Bazan çarşaf örtünür gizlenirdi evlerde
Bazan köylü olur gezer idi köylerde
Tesdi dehi çok defalar gider gelir çeşmeye
Bazan da kınır gider gezmeye*

*Madamki arkadaşları gelir gider uzağa
Arkadaşları düşürdü Midayı da tuzağa
Martin günlerinden tamam idi Salı
Ahhbabı Kazım Ali Rıza Aynikolalı,*

*Huluda var idi Midanın bir mandrası
Polislere haber verildi heman orası
Arkadaşlarıydı bu haberi verenler
Polisleri Huluya ani gönderenler.*

*Mandrasında kaldıydı o geceyi geçirin
Az kaldı sabaha yakın yakayı ele versin
Endamalar çıkmış idi çobanları tutsunlar
Sabaha yakın gittiler kendileri evde bulsunlar*

*Otomobillerinin gittiği yere kadar gittiler
Her polis tutacağı çoban için aldydı tedbirler
Üç dört polis birden her mandraya girsinler
Endama ellerinde çobanları derdest etsinler.*

*Kazım Ali Rıza için ayınları polislerde
Giryoko ile Musa çavuş silahları ellerde
Ne vakit mandranın yanına yaklaştılar
Durdular polisler ve biraz konuşular*

*Konuştular kansına haber versinler
Anı dehi emrile derdest etsinler
İstediler mandrada şafk yakınsınlar
Gönüp her tarafı iyi yoklasınlar.*

*Kadın dedi bekleyiniz gideyim
Biraz katık ekmeğ alayım yolda yiyeyim
Midaya kadın elbisesi giydirmek istediler
Çıksın kaçsın kendani polisler görmesinler.*

*Polisler ısrar etti girsinler içeri baksınlar
Beraberlerinde kibrid vardı ışık yakınsınlar
Giryago zaptiye Musa çavuşu kaktırdı
İçeri girdi çavuş dışardan hazır bakardı.*

*Giryago içeri girince çıkardı çakmağını yakınsın
Odanın her tarafına iyice baksın
Giryago çakmağını yakıp sağa döndü
Midanın elinde silah yanında durur gördü.*

*Giryago can hayfiyle atıldı
Midanın elindeki silaha sarıldı
Heman silahın ağzını havaya kaldırdı
Silah dehi boşuna havaya patladı.*

*O anda bir büyük gireş başladı
Giryagonun ensesinden Mida atladı
Hemen dışarı çıkıp koşturmağa başladı
Midanın arkasına çavuş bir kurşun yolladı.*

*Mida hiç dumadan bir düzite koşardı
Ahmet Aliyle Musa çavuş kurşunları sıkardı
Bir kurşun isabet etti ayağına
Bir kurşun dehi girdi sol yanına*

*Kurşunu yeyince up uzun tekerlendi
Elinden ayağından ağır surette berelendi
Musa çavuş dedi ki işte Mida can verdi
Zabdiye Ahmet Ali dediki varmada gizlendi.*

Mida kalkıp tekrar oradan eyledi fırar
Polisler karların izini arar
Ararken gördüler yerde kızıl karları
Hemen haber ettiler bütün istasyonları.

Hemen haber verdiler çıkıkçılara hekimlere
Kimse tedavi etmesin deman bulmasını derdine
Her kim buna yardım edecek olursa
Hükümet atacak onu ebedî mahpusa.

Bir katıra binerek gitti Dimitri'nin evine
Bir çare bulur diye bu yaralı haline
Dimitriye anlattı bütün macerasını
Bir doktor getirir de onkârı yarasını.

Üzerinde dondu çeşme gibi akan kan
Alehtoraya kaçtı kurtulmak için heman
Alehtoradan istedi gitsin Leymosuna
Bir doktor bulur da baktır yarasına

Bütün polisler bunun izinin peşine düştüler
Alehtorada bir evde Midayı yetiştiler
Mavro Dimitriye ne zaman yakaladılar
Elinde kanlı yorgan vardı hemen anladılar.

Bir İtalyan silahı bulduydü polisler
Bir çoban getirdiler elinde kelepçeler
Fasuladan polisler birçok işaretler verdi
Köyü yoklamak için her eve polisler girdi.

Mutlak bir haber veriydi Midayı
Ki polisler hemen bastıydı Alehtorayı
Çaludanın ahırını polisler öğrendiler
16 sında Cumartesi sabahı ahıuka ettiler.

İçeri girmek için kapıyı vurdular
İki adım içeri girince hepsi birden dürdular
Mister Vayvaş durduydü mitralyozla
Mister Huk hazır idi tomiganla.

Heman emir verildi ellerini kaldırsın
Üzerinde ne varsa kendilerine uzatsın
Mida ise yatağında doğrulup kalktı
Bütün sıahlarnı kumandana uzattı.

Bir Alaman dabançasıydı altı kurşununun
Bu tek silah idi üzerinde yalnız bulunan
Mister Huk yakınında kendine konuşmak istedi
Midaya konuşarak medeniliğini gösterdi.

Kumandanın heşiresinin bırakılmasını istedi
Keçilerine iyi bakmasını orada dileti
Kimse yok idi keçilerine baksın
Korkar idi çobanlardan keçilerini paylaşmasını

Kumandan kendide söz verdi çalışacağına
Elinden geleni acımadan yapacağına
Heman bunu o dakika otomobilebindirdiler
Baf polisinin zindanına indirdiler.

Kışla kapısından dışarı baktığında
Bir sürü insan görünürdü dışarısında
Böyle kalabalık ne bayramda olur ne panayırda
Bütün halk geldiydi görsün kimdir Mida.

Aynı gece saat dörtte otomobile koydular
Doğru şehir yolunu polislerle tutular
Midayı sabahleyin şehere getirdiler
Heman bunu gazetelere verdiler.

Evela doktora Midayı götürdüler
Yarasını tedavi etmek istediler
Yarası iyi oluncaya kadar bekleyecekler
Eyi olduktan sonra dava getirecekler.

Yaptıklarını sıra ile yazacaklar
Sonra da kendini mahkemeye koyacaklar
Her ne ise davalarnı okuyacaklar
Cezasını kabahatine göre hazırlayacaklar.

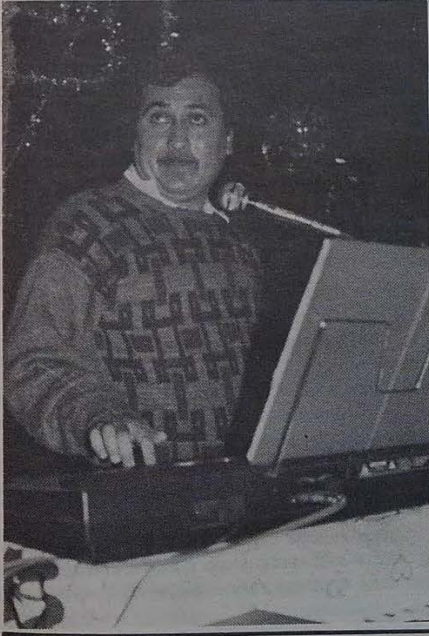
Mida için bildiklerimin hepsini yazdım
Kusur ettiysem dilerim cümlegizden affım
Belkide burada yanlış cümleler yazdım
Nazan itibara almamasını dilerim bütün halkın

Burada sözlerime veririm hitam
Günahsız ise kurtulur Cemal Midam.

Araştırma... İnceleme... Araştırma... İnceleme... Araştırma... İnceleme

Müzikleri İsimlendirme Üzerine

Özkan YIKICI

Son zamanlarda ülkemizde yerden mantar biter gibi her müzik ezgisi uyup uymadığına bakılmaksızın çeşitli etiketlerle adlandırılmaktadır.

Bu adlandırmalar zaman zaman öylesine tuhaf olmaktadır ki, türü ile alakasız isimlerle anılmaktadırlar. Hatta öylesi hatalar görülebilmektedir ki, kasap oyunu sirta adıyla adlandırılmaktadır.

İsimlendirmelerde yapılan bu gibi hatalar, çoğu kez bir kaynağa dayandırma yönüne de gidilmektedir. Filan şöyle söyledi, falan böyle dedi denmektedir. Bunlar araştırmacının yetersizliği ile kaynak kişinin unutkanlık zaafınının bütünselliğini yansıtmaktan öte birşey değildir.

Özellikle oyun türlerini araştıran kimsenin, gerek oyun figürleri gerekse müzik ezgileri konusunda muhakkak bir birikime sahip olması gerekir. İşte müziğin ve oyunun adını koydum ve şu kadar figürle derleme yaptım demekle, bu iş bitmez. Eğer bu iş bu kadar kolay olsaydı, herkes araştırmacı olurdu.

Kasap oyunları kabullenmiyor ve mandra oynuyor, sirta müziği kasap ezgisine çevriliyorsa, tüm bu hataları izah etmek çok zordur. Çünkü kasap oyunları bizde yok deniyor. Ancak Mandra veya bir ölçüde Konyalı ve Susta gibi nice ez-

gileri, ritmik olarak bu türde çalınmaktadır. Üstelik son olarak Yol Sirtosu, Kasap Oyunu ezgisi biçiminde çalınıp oynanıyor. Bunları aklamak çok zordur. Birincisi, reddetme değerlendirme-sinden vazgeçilmesi gerekir ki bu da birçok hatayı kabul etme anlamına gelir. Ezgileri ayırtırmadaki zaaflik kabul edilmeli, o zaman da yapılan tüm araştırmaları yeniden gözden geçirmeyi gerektirmektedir.

Yukarıdaki hatalar, araştırmacıların ön yargılı bakışı ile yetersizliğin bütünlüğe ürünleridir. Görülen bu hatalar, figürlerin ezgilerle olan ilişkilerine de doğal olarak yansımaktadır.

Araştırmacıların dikkat edecekleri bir diğer konu da, isimlendirmede her bulgunun dikkatle incelenmesi gerektiğidir. Çünkü zaman içinde bir takım noktaların unutulması doğaldır. Yaptığımız bazı araştırmalarda bu tip örneklerle rastladık. Örneğin çaldığımız bir zeybek müziği kimi yerlerde Glefdigo adı ile bilinip oynandığı gibi, aynı ezgi diğer bazı kuruluşlar tarafından değişik yöre adıyla da sergilenmektedir. Eğer araştırmacılar yeterli bir birikim olmasaydı bu zeybek Glefdigo adı altında derlenip oynanabilirdi. Nitekim ilgili ezgi, yukarıda da değinildiği gibi değişik isimlerde derlenip oynanıyor. Biz de

bulduğumuz bu isimle oynasaydık kıyamet kopardı. Gleftigo genelde ayrı bir tür olup, Türk-Rum savaşları sonucunda oluşan bir oyundur. Bu nedenle ezgileri birbirine benzetmek mümkündür. Hele uzun zaman unutulmuş bir ezgi konusunu olunca kişilerin hatalı bazı bulguları söylememeleri de doğaldır. Bundan dolayı araştırmacının buradaki kişisel yeteneği önemlidir.

İkinci bir hatalı isimlendirme şekli ise, geleneksel bir oyuna yöresel isim verilerek, o ezginin bir yöresel ürün olduğu imajını yaratmaktır. Eğer yörenin karakteristik özelliklerini taşıyan öğeler varsa elbette bu çok doğal bir sonuç olur-

du. Fakat oyun isimsiz kalmasın diye kişinin ezgiye kendi yöresinin kimliğini koyması çok önemli bir hatadır.

Bir sirtoya rahatlıkla yöre halayı adı verilmesi örnek olarak gösterilebilir.

Rum araştırmacıların yaptıkları araştırmaların bizde yanlış kullanılması çok daha önemli hatalara yol açmaktadır. Rumlardaki kaynaklarda ezgi aynen kalırken canlandırdıkları olay hakikaten yöresel bir olaydır. Konyalının Vraga yani dizlik olarak oynandığı zaman gerek sözleri, gerekse figürleri bir dizlik olayını canlandırıp bir yöresel boyut almıştır. Hatta Türklerde bile bu oyunu oynayanlar sözlerini Rumca olarak söyleyenler mevcuttur. Aynı şekilde Sarhoş Zeybeği, İskele Zeybeği diye oynanırken figürlerdeki farklılık ortadadır.

Diğer bir etmen ise, Rum araştırmacıların oyunlarını yansıtırken tarımsal toplum yaşayışlarının oluşumuna da değinilmesidir. Anadolu'da Elmalı Zeybeği diye bilinen bir ezgiyle zeybek oynanırken Kıbrıs'ta aynı ezgi ile kadın erkek ilişkilerini canlandıran dramatize bir oyun olarak tarım toplumunun yaşantısı yansıtılmaktadır. Bu konuda birçok karşılaştırmalı örnekler ilerideki sayılarımızda daha derinlemesine yayınlanacaktır.

Sonuçta derlenen ezgileri rastgele duyulan birkaç söz ile isimlendirmek çoğu kez acayip türveleri oluşturmaktadır. Varsın sadece zeybek adı olsun, ama başına bir isim koyayım da ne isterse olsun deyip yanıtları tahrip etmemek gerekir. Birikim herşeyin zamanla daha doğruya varmasına neden olacaktır. Senfoniyi sirta yapma gibi çok bariz hataları üretmek kültürel düzeyde çok önemli bir dejenerasyon yapmaktan başka bir şey değildir.

İsimlendirme bir ezginin kimliği gibidir. Bir kişiyi İngiliz adını verip senin adın Türktür demek ne denli hatalıysa ezginin isimlendirilmesi de o denli hatalıdır.

MANİLERİMİZ

DERLEYEN: Aşlı ALBAYRAK

Kadifeden kesesi
Zil gibi gelir sesi
Ben sevlüm sevinmedim
Sevinmesin kimsesi

Şu gelen kimdir kimdir
O her derde hekimdir
Bir sen söyle bir de ben
Bakalım dertli kimdir

Bileşik kolumdadır
Gözlerim yolunda
Ben severim sen sevmeye
Günahım boynundadır

Şu gelene gelene
Gül sarıdı dikene
Mevlam sabırlık versin
Gizlin sevdâ çekene

Gidiyonun işte gör
Hayalime düşde gel
Giyetimi bilmedin
Bir zalıma düşde gel

Vapur gelir huzanan
Yedi bin yaldızınan
Anne beni evlendir
Sevdiğim güzel gıznan

İndim dereye durdum
Bir çift güvercin vurdum
Ben sevgilimi ararken
Akşam goynumda buldum

Gökte yıldız bir iki
Yıldız saydım on iki
On ikinin içinde
Altın dişli benimki

Lepledi goydum tasa
Doldurdum tıka basa
Yenile bir yar sevdim
Azacık boyu kısa

Su gelir akar gider
Yar gelir bakar gider
Gidi gahbenin gız
Yüreymi yakar gider

Gökte yıldız sayılmaz
Çiğ yumurta soyulmaz
İkimizin aşkından
Havalar bulutlanmaz

Şu gelen kimin gızı
Yanakları gırmızı
Yanağında beni var
Sandım sabah yıldız

Memleketim yeşil direk
Ağlanm yürek yürek
Yarım onda ben bunda
Siyahlar geysen gerek

Mersin ağacı versin
versinde yüklenmesin
Selam söyle o yare
Gelsinde büyüklenmesin

Gırda geyikler ötsün
Guşlar tüyünü döksün
Selam söyle o yare
Gelsin ölü suyunu döksün

Denizde gara balık
Okkalık okkalık
Ben kimseye yar olmam
Ancakda sana layık

Denize dalayım mı
Bir balık avlayım mı
Ay doğdu güneş gaşdı
Sevdiğime varayım mı

Ben bir altın fenerim
Yakar gönül eğlerim
Yarım onda ben bunda
Böyle canı neylerim

Gemi gelir yanaşır
İçi dolu çamaşır
yenile bir yar sevdim
Gören gözler gamaşır

Küp içinde unum var
Allah'tan ümidim var
O yar benim olursa
Camilere mumum var

Bahçelerde hıyasın
Ne söylersen duyarım
Herkes ne derse desin
Ben seninle uyarım

A bizlere bizlere
Diken olduk dölzere
İşte ben giyiyorum
Yerim galsın sizlere

Gidersen uğur olsun
Düz ova yolun olsun
Benden başka seversen
Cellat boynuna vursun

Gökte uçan aradır
Kanatlan sandır
Beni yardan ayıran
Bir kötü gadındır

Çekmecemi çekeyim
Paltom söküük dileyim
Dayanamaz yüreyim
Artık sevda çekeyim

Çekmecemin kilidi
Üstünü güller bürüdü
Seni sevdim seveli
Olan ömrüm çürüdü

Saray önl mahkeme
Ufacık kilitleme
Annem beni sana vermez
Köşelerde bekleme

Ben bir altın ful oldum
Yarin göysüne gondum
Yar dili bilmez idim
Şakırdar bülbül oldum

Guşmusun kervanmısın
Dentlere derman mısın
Sana bir mektup versem
Sevdiğime sunar mısın

Sıra sıra gamuşlar
Burnunu budamışlar
Zavallı sevdiğimi
Köylende bırakmışlar

Çıktım fırın damına
Baktım İstanbul yoluna
Duydum yarım geliyor
Çifte kurban yoluna

Kaynak Kış: Fahriye Bekir Yaşar
Yaş: 70
İkamet Yeri: Alayköy

DERLEYEN: GAYE ÖZARIN

Bahçeye gel göreyim
El uzat gül vereyim
Aramız fazla uzak
Seni nereden göreyim

Bahçemizde gül var mu
Gül dibinde yol var mu
Bir gece evinize gelsem
Evinizde yer var mu

Gül koydum gül tasına
Koydum yar odasına
Dilbere çelenk lazımdır
Alınun ortasına

Şu gelen kayık mıdır
El bana layık mıdır
Duydum yarım çok hasta
Ağlasam ayıp mıdır

Altın tasta, su tasta
Duydum yarım çok hasta
Merak etme sevgilim
Geleceğim bu hafta

Kaya dibinde tavşan
Mendilim sana nişan
Alacaksın al beni
Olacağım perişan

Aydoğar sini gibi
Sallanır selvi gibi
Dolaşsam Şam'ı Şark'ı
Bulanam senin gibi

Aydoğar ay ışığı
Elinde bal kaşığı
Nere giden her akşam
Gönülümün yaraşığı

Aydoğar elek gibi
Bir yarım var melek gibi
Goyunundaki memeler
Turfanda kelek gibi

Denizlerden karadan
Yar gelir Ankara'dan
Tutan gözden saklasın
Seni bana yaradan

Denizler gara oldu
Gitmimiz ara oldu
Yarım asker gideli
Yüreğim yara oldu

Giderim gel deyen yok
Kebab oldum yiyen yok
Yar yoluna kül oldum
Nedir halin diyen yok

KAYNAK: Havva Karayeğen
76 yaşında, Gönyeli
Ev Hanımı, İlkokul Mezunlu
(Eski Türkçe okuyup yazıyor)

Haberler... Haberler... Haberler... Haberler... Haberler... Haberler

HAS-DER GENEL KURULU YAPILDI

Halk Sanatları Derneği 15. Olağan Genel Kurulu 12.01.92 tarihinde dernek lokalinde yapıldı. Genel Kurul tarafından 1992 yılında görev yapacak yeni organlar şöyle olmuştur.

Öcal Erten: Başkan, Kani Kanol: Sekreter, Tarık Emiroğlu: Sayman, Disiplin Kurulu: Kezban Kavaz: Başkan, Hilmi Vudalı: Üye, Hasan Ekmekçi: Üye, Özkan Yıkıcı: Yedek Üye, Denetleme Kurulu: Hasan Aboborlu: Başkan, Rüstem Binici: Üye, Gamze Atay: Üye, Göksel İnce: Yedek Üye, Kol Sorumluları: Üye

Zehra KOZAL

Özlük İşleri: Göksel İnce, Sosyal İşler: İlker Özova, Dergi Kolu: Tuncer Başkan, Basın Yayın: Mehmet Birinci, Halk Dansları: Hasan Ekmekçi, Çağdaş Halk Dansları: Ahmet İyiyürek, Çocuk Kulübü: Zehra Kozal, Tiyatro Kolu: Aziz Gürpınar, Teknik İşler: Rüstem Binici, Araştırma, Derleme, Eğitim: Engin Aml, Kitaplık ve Arşiv: Rifat Şık, Müzik: Hasan Ekmekçi, Demirbaş Eşya: Hasan Buluç, Dağıtım Pazarlama: Metin Efekan.

GENÇLİK ŞÖLENİ

Her yıl geleneksel olarak gerçekleştirilen gençlik şöleninin başgisi de bu yıl ilk kez uluslararası düzeyde 2-9 Mart tarihleri arasında yapıldı. Şölene KKTC ve Türkiye'nin yanında Macaristan, Yugoslavya, Bulgaristan, Azerbaycan ve Çekoslovakya'dan halk oyunları ekipleri katıldı. Şölen büyük bir coşkuyla izlendi.

GENÇLİK FORMU

21 Şubat 1992'de Atatürk Kültür Merkezi'nde Gençlik Formu'nun ikincisi Gençlik Dairesi'nce gerçekleştirildi. Forumda "Yetişkin gözüyle genç ve yetişkin ilişkileri ile Gençlik ve zararlı alışkanlıklar" konuları tartışıldı.

LİSELER ARASI HALK DANSLARI

Liselerarası Halk Dansları 18 Ocak 92 tarihinde Atatürk Spor Salonu'nda Milli Eğitim ve Kültür Bakanlığı Kültür Dairesi'nce yapıldı. Düzenlenen 4. Liselerarası Halk Dansları yarışmasında birinciliği Bekirpaşa Lisesi, ikinciliği Namık Kemal Lisesi, üçüncülüğü ise Bayraktar Türk Maarif Koleji kazandı.

GAZİ MAGOSA HALK DANSLARI VİYANA'DA
25 Ocak-2 Şubat tarihlerinde yapılan Turizm Fuarında Gazi Magosa Halk Dansları topluluğu KKTC'yi temsil etti.

EĞİTİM VE KÜLTÜR BAKANİ DERNEĞİMİZDE

19 Şubat tarihinde Eğitim ve Kültür Bakanı Sn. Eşber Serakıncı derneğimizin konğu oldu. Dernek elemanlarının da katıldığı söyleşi akşamında kültür derneklerinin sorunlarına değinildi. Sn. Serakıncı derneğimizi başarılı çalışmalarından ötürü kutladı ve başarılarımızın devamını diledi.

HAS-DER VELİ DAYANIŞMA ÇAYI

17 Şubat Cumartesi günü Has-Der Veli Dayanışma Çayı Continental Restaurant'ta bir şölen havası içinde geçti. 300 kişilik davetlinin yer aldığı çayda Çocuk Kulübü'nün hazırladığı programda Has-Der Çocuk Korosu şarkılarıyla güne renk kattı. Minikler ve yıldızlar halk dansları gurupları oyunlarıyla büyük beğeni kazandılar. Yine programda yer alan dramatize oyunlar büyük ilgi topladı.

ÇOCUK KULÜBÜ ETKİNLİKLERİ

Has-Der Çocuk Kulübü Mart ayında Bayrak Radyo Televizyonu çocuk programlarında kullanılmak üzere çocuk korosuyla radyo kayıt yapıldı ve BR TK TV çekimi de gerçekleştirilerek, çocuk programı Atılı Karınca'ya 23 Mart günü BR TK'da yayımlanan programla 20 dakikalık bir müzik şöleni gerçekleştirildi.

EĞİTİM SEMİNERİ

11 Mart akşamı eğitim semineri programı çerçevesinde Derleme-Araştırma Kolu Sorumlusu Engin Anıl tarafından gerçekleştirilen seminerde alan araştırmaları üzerine bilgiler verildi ve 3 Mayıs'ta yapılacak olan Alan Araştırmasına katılacak gençlere araştırma yöntemleri ve izlenecek yollar konusunda açıklamalar yapıldı.

20 Mart akşamı yine dernek binamızda dernek sekreterimiz Kani Kanol tarafından Erbil Çinkayalar'ın "Kıbrıs'ta Türk Halk Oyunları" adlı kitabının eleştirisi-ne yönelik bir seminer düzenlendi.

GEÇMİŞTEN GÜNÜMÜZE FOTOĞRAF SERGİSİ

19 Şubat Çarşamba günü AKM'de 1885 yılından bu yana çekilmiş çeşitli fotoğrafların ve bu dönemde kullanılan bazı fotoğraf makineleriyle araç gereçlerin sergilendiği "Eski Kıbrıs Fotoğrafları Sergisi" halkın ziyaretine sunuldu. Geçmişten günümüze yüzyıllık tarihi yansıtan serginin ilginçliği yanında özellikle genç nesiller açısından eğitici özellikler taşıdığı kaydedildi.

8 MART DÜNYA KADINLAR GÜNÜ

8 Mart Dünya Kadınlar Günü Kıbrıs'ta çeşitli etkinliklerle kutlandı. Hafta boyunca gerek yurt dışından gelen davetli konuşmacılar, gerekse Kıbrıslı konuşmacıların katıldığı forumlar, konferanslar düzenlendi. Kadının toplumdaki yeri tartışıldı. "Değişen dünyada kadının her alanda kişisel yetenekleri çerçevesinde toplumsal üretime katılmasıyla toplumsal karar sürecine de katılacakları ve böylece kadının aşağılanmasına ve bağımlılığına yolaçan anlayışların yok olması ve kadını eşit ve özgür bir insan olarak gören inançların, normların, değerlerin geniş kitlelerce benimsenmesiyle kadın sorunu çözümlenecektir" şeklinde sonuçlara varıldı.

HAS-DER ELEMENLARI YEMEKTE

Derneğimiz, 29 Şubat akşamı Has-Der Yönetim Kurulu ve Kol sorumlularını dayanışma ve kaynaşmasına yönelik bir yemek düzenledi. Yemekte müzik ekibimizin müzik dinletisi gecenin çok renkli ve neşeli geçmesini sağladı.

*Bu sayının çıkmasında
katkıda bulunan
aşağıdaki kuruluşlara
teşekkür ederiz*

*Top Shop
Birinci Ticaret Şti.
Repa Ltd.
Anul Spor
İnce Elektronik
M. Damdelen Ltd.
İnce Gümrükleme
Işıl Reklam*

